

14.964

IX. 1

ETEMES

REGÉNYTÁR

SINGER és WOLFNER Kiadása
BUDAPESTEN.

2. sz. sz. sz.
69.8. d.

A legkiválóbb hazai és külföldi regények
GYÜJTEMÉNYE.

EGYETEMES REGÉNYTÁR

Egy-egy kötet ára diszes piros vászonkötésben 50 kr.
(1 korona.)

Minden kötet külön is, minden hazai könyv-
kereskedésben megszerezhető.

♣ Egy-egy évfolyam 18 kötetből áll. ♣

Az „Egyetemes Regénytár” csinos piros 50 kros kötetei körülbelül félmillió példányban forognak közkezen. A kitűnő tartalom, az igen csinos izléses kiállítás s végül a rendkívül olcsó ár tette lehetővé azt a nálunk példátlan kelendőséget.

Programmunk, a jövőben is *csak szépet és jót* nyújtani, s ha ezentul különösen az eredeti munkákra fogjuk a főszólyt fektetni, tesszük azt azért, hogy ezzel is a magyar közönség kedvében járjunk.

A kilenczedik évfolyamot

Herczeg Ferencznek Simon Zsuzsa

című regényével kezdjük meg, s azt hisszük kellemesebb meglepetést nem igen szerezhettünk volna az „Egyetemes Regénytár” olvasóinak, minthogy annak a gyorsan hírré kapott írónak, „*A Gyurkovics Leányok*” szerzőjének, kitől olvasni ugyyszólván a divathoz tartozik, egy rendkívül érdekes regényét közöljük gyűjteményünkben. A „Simon Zsuzsá”-t Herczeg Ferencz az „Egyetemes Regénytár” számára írta, lapban tehát nem jelent meg.

Nem előfizetőknek a „Simon Zsuzsá”-t külön kiadásban bocsátjuk ki, ennek az ára fűzve 2 frt., kötve 3 frt.

IX. évfolyamban egyelőre a következőket hozzuk:

I—II. Herczeg Ferencz, Simon Zsuzsa.

III—IV. Mikszáth Kálmán, Almanach az 1893—94. évre.

V—VI. Delpit Albert, Hét év múltán.

VII. Mikszáth Kálmántól. Elbeszélések.

A további kötetekben *Beniczkynétől*, *Bródy Sándortól*, *Jókaitól*, *Rákosi Viktortól*, felváltva egy-egy külföldi író kitünő munkájával, hozunk regényeket.

Egy-egy kötet bolti ára 50 kr.

Minden kötet külön is, minden hazai könyvkereskedésben megszerezhető.

Előfizetési ár postai bérmentes küldéssel:

20 kötetre 10 frt., — 10 kötetre 5 frt., — 6 kötetre 3. frt.

Singer és Wolfner

könyvkiadóhivatala,

Budapest, Andrásy-ut 10. szám.

Jegyzéke az eddig megjelent köteteknek:

I. évfolyam.

Ára frt

A bánya, Ohmet Györgytől, fordította Fái J. Béla	1.—
A lohinali fű, elbeszélés Mikszáth Kálmántól	—50
Beatrice házassága, angolból, Hugh Conwaytól	1.—
A jubilánsok, regény, írta Tolnai Lajos	—50
A halott, regény, írta Feuillet Oktáv	—50
Lise Fleuron, írta Ohmet György, fordította Fái J. Béla	1.—
A kék fátyol, francia regény, írta Fortuné du Boisgobey	1.—
A fülemile, írta Petelei István	—50
Nem! Írta Wilkie Collins. Regény	1.—
Violanta, regény, írta Eckstein Ernő, ford. Fái J. Béla	—50
Saját kezébe, regény, írta Beniczkyné Bajza Lenke	—50
Egy csontváz elbeszélése, írta Manuel Gonzales	—50
Az úri körökben, regény, írta Hamilton Aide	—50

II. évfolyam.

A Croix-Mort grófnők, regény, írta Ohmet György	1.—
Élő halott, Hugh Conway regénye	1.—
Megölt lelkek, regény, írta Margitay Dezső	—50
Az özvegy, írta Feuillet Oktáv	—50
Magduska öröksége, regény, írta Abonyi Lajos	1.—

Jung Helén, elbesz., irta Lindau Pál, ford. Tabori Róbert . . .	—50
Sarah grófnő, irta Ohnet Gy, ford. Dr. Sziklay János.	1.—
Balassa Bálint, irta P. Szathmáry Károly	—50
A marquisné, regény, irta Delpit Albert, ford. Fái J. Béla . .	1.—
Első szerelem. — Kip-kep, irta Turgenev Iván	—50
A fészek regényel, irta Mikszáth Kálmán	—50
Tábori posta, reg., irta Carmen Sylva, ford. Fái J. Béla. . . .	1.—

III. évfolyam.

Ó az! Regény, irta Beniczkyne Bajza Lenke	1.—
A hitetlen, regény, irta Delpit E.	1.—
Almanach 1888. évre, szerkeszti Mikszáth Kálmán	1.—
Holdenis Meta, irta Cherbuliez. ford. Ambrus Zoltán	1.—
Lég és föld. — Kitörölt évek. Két elbeszélés, irta Kaszár E. .	—50
A tábornok úr fia. — A nevelő. Irta Groller Balduin	—50
Akarat, irta Ohnet György ford. Tóth Béla	1.—
A legszebb hercegnő, irta P. Szathmáry K. Tört. reg.	1.—
A freskók, irta Ouida	—50
Halsót kisasszony, irta Uchard Mario	—50
Emberek, irta Bródy Sándor Elbeszélések	—50
Fehér éjszakák, irta Dosztojevszkij Tivadar	—50

IV. évfolyam.

Az elvált asszony, regény, irta Csiky Gergely	1.—
„Ó“, irta Rider Haggard, Angol regény	1.—
Almanach 1889-re, szerk. Mikszáth K.	1.—
Álom, regény, irta Zola Emil, ford. Fái J. Béla	1.—
Szent Mihály, Werner E. regénye	1.50
A pénzes molnár románcza, irta Abonyi Lajos	—50
Rameau orvos, regény, irta Ohnet György ford. Fái J. Béla . .	1.—
A szivárvány, irta Kaszár Emil	—50
A kis lord, irta Burnett F. H. ford. Kárpáti János	—50
Anjuta, irta Letneff P. ford. Sasvári Á.	1.—

V. évfolyam.

A hegység tündére, regény, irta Beniczkyne Bajza L.	1.—
Paulina, regény, irta Hugh Conway	1.—
Almanach 1890-re, szerkeszti Mikszáth Kálmán	1.—
A sziv küzdelmei, olasz regény, irta Tarchetti H.	—50
Utolsó szerelem, irta Ohnet György, ford. Tóth Béla	1.—
Faust orvos, regény irta Bródy Sándor	—50
Fenn és lenn, irta Herceg F.	1.—
Az elítélt leánya, irta Daudet	1.—
Felejthetetlen szavak. — Megosztott sziv, irta Heyse P. .	—50
A ki a szivét a homlokán hordja, irta Jókai Mór	—50
Miss Rovel, regény, irta Cherbuliez V.	1.—

Simon Zsuzsa.

* Herczeg Ferencz munkái *

Fenn és Lenn.

Regény, 2-ik kiadás . . . fl. 1.—

Diszkötésben fl. 1.80

*

Mutamur.

26 elbeszélés, 3-ik kiadás fl. 1.40

Diszkötésben fl. 2.40

*

A Gyurkovics-Leányok.

Hetedik ezer fl. 1.50

Diszkötésben fl. 2.50

**

Sajtó alatt:

A dolovai nábob leánya.

Színmű öt félvonásban.

Ára frt 1.—

EGYETEMES REGÉNYTÁR.

Simon Zsuzsa

Regény

Irta

Herezeg Ferencz

Első kötet.

Budapest 1894

Singer és Wolfner kiadása

Fordítási jog fenntartva.

14964/TX.1
~~24.935~~

Hungaria könyvnyomda, Budapest, Váci körút 34.

Orlay Sándor délután táviratot kapott a kerületéből: a pótválasztáson megbukott.

Napok óta tudhatta, hogy így lesz, rossz sejtelve vissza is tartotta attól, hogy személyesen lemenjen a kerületbe, de azért az utolsó pillanatig bizott a könnyelmű emberek gondviselésében, a véletlenben.

Az éjszaka megint különös álma volt. Azt álmodta, hogy ágyában fekszik és látja a sárga fényt, melyet az ablaka alatti gázlámpa rajzol a sötét hálószoza menyezetére. Unottan, a tétlenségtől fáradt tagokkal fekszik, hideg, sötét szomorúsággal a szívében. Agyában pedig lassan és akadozva forognak a kelletlen gondolatok, mint egy rossz gép fogaskerekei. Valahol nagyon messze, a földalatti kamrában, keskenyarczu fiatal asszony pihen a koporsójában, unottan és szomoruan mint ő, a hosszú pihenéstől megtört tagokkal, sötét gon-

dolatokkal gyötörve meghalt, szegény agyát. A felesége, a kit öt esztendővel ezelőtt temetett el. A koporsója áttetsző, mint az üveg, az alakja — a nagy távolság miatt — csak akkorának látszik, mint egy gyermekarasz; de Orlay a kriptában derengő fehér fény mellett tisztán látja az asszony arczán a nyugtalan tépelődést. Egyikük sem szól, de mindegyikük érzi, hogy a másik megérti a gondolatát.

Az asszony azt mondja magában: Megint kölcsön, újabb bankkölcsön... Mikor gondolsz már a törlesztésre? Te nem gondolsz semmivel, csak költöd a pénzt, választásra és kártyára... A gyerekekkel sem gondolsz, és Liza néni sem törődik vele... Én nem tehetem, mert meghaltam... Pedig az ispán is meglop!

Orlay csitítgatni próbálja az asszonyt.

— Majd máskép lesz ezután. Hazamegyek és rendbe szedem a gazdaságot... Az ispánt elcsapom, a gyerekekre is lesz gondom... Aztán szép követ állítok a sírodra és nem politizálok többet... Az asszony busan szól: Jó volna, ha megtennéd, de te csak ígéred és nem teszed meg...

Évekkel ezelőtt is ilyen csendesen feleselgettek ők egymással, éjjel, a hálószozában. Akko-

riban nem sirkövet, hanem új ruhát ígért az asszonynak. A mióta az asszony meghalt, Orlay megszokhatta már ezeket az álmokat, a melyek éjszakáról-éjszakára ismétlődtek és a melyekben a saját nyárspolgárius lelkiismerete feleselgetett vérenek nagyuri könnyelműségével.

Az asszony ezuttal is csak azt mondta, a mit ő különben is tudott: ezt az életmódot nem folytathatja tovább. Ezt a nagyuras, léha életmódot, mely az özvegységével kezdődött és melyhez a mandátum szolgáltatta neki a kellemes ürügyet. Régóta szakított volna ő ezzel az életmóddal, ha a lelki tunyaság, melyet a klub finom szivarfüstjével szivott magába, meg nem zsibbasztja akaraterejét. A bukás kellett neki, hogy akarattal győzze.

Másnap elszántan mondta a pártja klubjában, a hol sajnálkoztak rajta és biztatták:

— Jóllaktam a politikával. Megyek haza parasztnak.

Sajnálták. A politikában ugyan nem vették nagyon komolyan, de annál komolyabban vették a társaságban. A mennyire Budapesten komolyan vesznek egy harminczkét esztendőös özvegy embert, a ki képviselő, a saját fogatán jár és ősszel vadászni megy a birtokára.

Egypár nap mulva haza is utazott Köllővárra.

Mikor a bricska, mely hajnalban eléje ment a gőzhajóállomásra, a mezőváros vámsorompója elé ért, Orlay maga előtt látta az apai telkét. A vakolatait hullató kertfalat, a végtelen hosszú pajtát és a régi házat. A kert rokkant akáczfái közt most is hangos országgyűlést tartottak a verebek, a ház ablakai alatt elhuzódó árok most is tele volt cseréppel és szalmával. A kapu hidjáról mélyen be lehetett látni az ives főutczába, egészen a plébániáig, a hol most éppen a tehéncsorda baktatott. A szőlőhegy mögül felbukkanó nap megaranyozta a tehénszarvak fölött gomolygó porfelhőt.

Az Orlay háza, még ha nem lett volna is annyira elhanyagolt állapotban, kellemetlen, szinte gonoszarczu ház volt. A pozsonyi pallér, a ki nyolczvan esztendővel azelőtt felépítette, öntudatlanul befalazta a téglák közé a saját jellemét. Nagyképű, önző emberke lehetett a német, talán gonosz is, de mindenesetre korlátolt. Önzését és ostobaságát hirdették a sivár falak, az egymástól távol eső, aránytalanul kicsi ablakokkal, — ravaszágát a két kerek, leselkedő vakablak az óriás kapuboltozat fölött.

Az egybegyült háznép a tornác alatt várta gazdáját. Orlay elsőbben is a béresgazdával végezett.

— Ezután nem úgy lesz, mint eddig volt. Magam leszek az ispán és ha egy zabszem elvész a kezetek alatt, kinyuzom a bőrtökből. Mert tolvajok vagytok valamennyien. Kend nem tolvaj, János gazda, kend csak számár...

Becsapta maga után az ajtót és öltözködésnek látott, közbe idegesen járt-kelt a házban. A nappali szobában megállt és sorra nézte a falon függő három képet. Az a tüskés bajszu, mérges magyar volt az apja, az az ijedt arczu asszonyság meg az édesanyja. Az öreg negyvennyolczas most is olyan mérgesen nézett ki a rámából, mint akkor, mikor arról értesült, hogy a fia kamarási czimért akar folyamodni. A mama pedig most is szerénykedett, mintha azt akarná mondani: Ugyan, hát érdemes az én ránczos arczomat arany rámába foglalni!

Az édesszáju asszony volt Orlay felesége. Szőke fején szallagos pásztorkalapot viselt, fehér kezében virágot tartott. A kép csinos volt, szelid és banális, mint valami szépirodalmi lap műmelléklete. Valamikor nagy háboruság folyt az öregek közt a fiatal asszony miatt.

Az öreg urnak az volt a rögeszméje, hogy a fia mátkáját az apja válogatja, és mikor Sándor egyszer tudára adta, hogy megkérte a csődbe jutott saághi Kovácsék Rizáját, dühbe jött és valami kitagadási tragédiafélét rendezett. Most már az öregek is, a fiatal asszonyka is, a kiknek pedig valaha szűk volt ez az éktelen nagy ház, szép egyetértésben aludtak egymás mellett a családi kriptában, Orlay meg elnézte a felesége képét, és elgondolta, hogy mindez elmulhatott, elenyészhetett és nem hagyott maga után semmit.

Semmit? Az ajtón valaki kaparászott, aztán négy arasszal a padló fölött egy gyermekfej tolt be magát a résen. A fiu volt; valaki kívülről betuszkolta. Korához képest nagyon kicsinek és nagyon komolynak látszott. Aránytalan nagy feje volt, csak a szeme meg az ajka metszése vallott az édes anyjára. A keze sebhelyes volt és piszkos. Közömbös, komoly arczczal tipegett a szobába.

— Bandi, hát nem tudod, ki vagyok én?

— Apa, mondta a gyerek halkán.

Eszébe jutott, a mit Liza néni mondott neki, hogy apának kezét kell csókolni. Orlay a térdére emelte a gyereket és megijedt, hogy milyen rettenetesen könnyű.

— Hol van Liza néni?

— Fésülködik, mondta a fiu kurtán.

Oh igen, — Liza néni mindig fésülködött, bár mindig kóczos volt. Ha éppen nem fésülködött, akkor szappant főzött, vagy más valamit főzött. Ezzel a saját főztű szappannal mosta meg minden szombaton este a gyerek nyakát. Ennyiből állott anyai gondossága, no meg abból, hogy hébe-korba megfenyegette a gyereket a fekete emberrel, a ki a tanyai kutban lakik és alkalom adtán el fogja vinni Bandit.

Orlay azon vette észre magát, hogy nem tud mit kezdeni a gyerekekkel, a gyerek pedig megérezhette, hogy terhére van az apjának, mert nesz nélkül kiosont megint a szobából. Orlay lement a kertbe.

Jó ideig elgondolkozva tévelygett a gazos utakon. A buja fű közt kályhacsövek és kiszakadt kosarak heverték; a posványos gödrök fölött, melyek a hajdani virágágyak helyét jelölték, dongók zümmögtek. A nagy akáczfasorban most halálos csend volt, a verebek már kivonultak a szérüs kertek felé. Ez a fasor ijesztően üres és sötét volt. A fasor végén kis kerti ház állott, melynek falait a boldogult fiatal asszony egykor divatké-

pekkel ragasztotta tele. A képek, melyek ósdi ruhás, hosszunyaku hölgyeket ábrázolták, most elsárgult rongyokban kívánczoltak le a korhadtt deszkafalokról. Az egész bódé olyan szomorú és boszantó volt, mint valami beteg jószág. Az ember szerette volna elpusztítani a föld színéről.

Orlay leült és átengedte magát annak a sötét apathiának, mely lassankint reánehazedett a lelkére. Ellentállás nélkül engedi át magát, az akaratereje és életkedve pedig olvadozni kezd. A jövő kétségbeejtő szürkén fekszik előtte, mint egy esős őszi nap. Mit adhatott neki a jövő? Türelhetetlen hosszú napokat, melyeket a lélekölő munka taposó malmában tölt el és a melyeket megkeserítenek a múlt emlékei. Egyszerre, életében először, rávetette magát a kérdés, mint éhes fenevad: Mire való a te életed? Gondolkozni próbál, — semmi! Nem tud elképzelni semmit, a mi kíváncsossá tehetné az életét. Nincsenek is vágyai. Még a fővárosba sem kívánczozik vissza. Minek is? Behunyta a két szemét és elképzelte, hogy milyen jó is volna, ha az ember véget vethetne ennek az izetlenségnek.

Elnyújtóznék, kéjesen beleolvadna a szürke semmiségbe, a melyben nincsenek bankkölcsonők,

nincsenek tolvaj ispánok és nincs — unottság. Ha az ember megtehetné!

Egy óráig ült ott, vagy kettőig, tompa álmodozásban, aztán halk nesz ütötte meg a fülét. Valaki jött. A gyerek volt. Egyedül, csendes dudolással bandukolt a fasorban, pálczát tartott a kezében, azzal ütögette a földet. Az apja most vette csak észre, hogy járás közben az egyik lábát maga után vonszolja, mintha béna volna. A biczegő kis gnóm a sötét fasorban: az elhagyottság fogalmát nem lehetett volna szomorubban jelképezni.

A gyerek meglátta apját és hozzá lépett. Kis kezét rátette a térdére és szokott panaszos hanglejtésével mondta: Apa!

— Mit csinálsz itt, Bandi?

— Járok.

— Mért nem játszol valakivel?

A gyerek nem felelt, hanem az apja óralánczával kezdett babrálni.

— Semmi játékod sincs? faggatta tovább Orlay.

— Semmi.

— Hát pajtás?

— Senki.

Senki és semmi, — ez a két szó olyan ha-

tással volt Orlayra, hogy az ajkába harapott. Figyelmesen nézte a fiú arczát: az a korán érett, tulságosan okos gyermekarcz olyan volt, mintha nem is tudna nevetni. Valami keserű ötlete támadt az apának.

— Hé, Bandi, kit szeretsz te?

A fiú gondolkozott egy kicsit, aztán olyan hangon mondta, mintha a leczkáját mondaná:

— Szeretem apát és a szegény anyukát és a jó Liza nénit.

Szerette a jó Liza nénit, a kinek a szappanos keze alatt prüszkölt, a szegény anyukát, a kit sohasem ismert, és apát, a kitől karácsonyra még egy husz krajczáros trombitát sem kapott... Orlaynak most tűnt csak fel, hogy a gyerek sebhelyes ujjacskáit patyolat rongyokkal gondosan bekötözték.

— Liza néni kötözte be a kezedet?

— Zsuzsa kötözte, Zsuzsa!

A zsebébe nyúlt és egy pár kilótt rézpatront keresett ki.

— Ezt is Zsuzsa adta. Zsuzsa!

A szeme egyszerre megélénkült, az arczán valami zavart mosolyféle látszott, a mint Zsuzsa nevét kiejtette.

Valakit hát mégis szeret, gondolta magában Orlay. Zsuzsát! Jólelkű cselédleány lehet, a kinek egy pár forintot kell majd adni. . .

Fölkelt a helyéről és a ház felé ment. A gyerek nyomon követte, mint az engedelmes kis kutya. A kapunál utólérte az apját. Orlaynak eszébe jutott, hogy venni fog valamit a fiának. Valami belső ösztön kényszerítette, hogy most mindjárt pénzt költsön a fiára.

Együtt mentek a főutczába és szemlét tartottak a szegényes boltkirakatok közt. A könyves boltban egy képes könyvet találtak, mely Bandinak megtetszett. Mikor megint az utczára értek, a gyerek egyszerre elkiáltotta magát:

— Zsuzsa! Hallod? Zsuzsa!

Odaát, a patika előtt, fiatal leány lépegetett, két óriás juhászkutyával a sarkában. Hetykejárásu, csinos baba volt, olyan merész fejtartással, mint valami fiu. Minden fehér volt rajta: a szoknyája, a kalapja, a keztyűje is. Fekete csak a harisnyája volt, mely két ujjnyira még kilátszott a ruha fodra alul, meg a finom topánja. Az arcza aranyzománczos volt, mintha egész nyáron ernyő nélkül futkosott volna a réten. A két kísérője közönséges juhászkutya, szépen kihizlalt, ragyogóra ke-

félt juhászkutya. Mindeniknek a nyakán ezüst láncz csörög.

— Zsuzsa! Hallod? Zsuzsa!

Bandi egyszerre nagyon izgatottnak látszott. Ilyen elevennek még nem látta az apja. Türelmetlen kis ökle kisiklott Orlay kezéből, a fiu átszaladt a göröngyös uton.

— Nézd Zsuzska, mit kaptam!

A leány letérdelt a fiu mellé a homokba, megcsókolta az arcát és kivette a kezéből a könyvet.

— Nagyon szép könyv... Ez ló, ez tehén, ez meg csacsi... Nagyon szép könyv! Kitől kaptad?

— Apától.

A leány átnézett az utcán és zavar nélkül bólintott Orlayra. A fiu meg piszkos kis kezével gyöngéden babrált a Zsuzsa nyakán.

— Estére majd kérd meg szépen apádat, hogy magyarázza el neked a könyvet... Én most a patikába megyek.

Kivett az övéből egy jókora bazsarózsát és azt odatűzte a fiu kalapja mellé.

— Szervusz Bandi! Hé, — szép katonásan lépegess: egy — kettő!

Megint odabólintott Orlaynak, aztán fölemelt fővel bement a patikába. Szépen be akarta csukni maga után a kilincset, de a két bundása lihegve neki iramodott az ajtónak és utána tolakodott.

— Az ezredes ur Zsuzsája, magyarázta a könyvtáros Orlaynak.

— Megnőtt. Nem ismertem volna reá.

Bandinak ragyogott a szeme, egészen kikelt a színéből.

Egyszerre nagyon beszédes lett, szinte kiabált, közbe a könyvével hadonászott. Kéretlenül valami zavaros históriát beszélt el az apjának, a melyben Sobri és Patkó, a Zsuzsa két kutyája szerepelt. Kis ideig meg is fogadta a barátnője tanácsát és katonásan emelgette a lábát. Nem volt baja a lábának, rossz szokásból sántított csak. Egy pár percz múlva, persze, megint elhagyta magát és egész barázdát szántott az utcái porba.

Orlay az nap alkonyatkor megint összetalálkozott a fia barátnőjével. Délután kikocsizott a tanyájára. A birtok vagy tizenöt percznyire volt a város határától, a szőlőshegyek mögött, határárkaival belesimulva a nyárfákkal körülültetett, félholdalaku, óriás földtáblába, mely a Simon ezredes jószágát képezte. Az Orlay szántóin meglát-

szott az esztelen rablógazdaság nyoma, melyet itt éveken át folytattak. A kifáradt, elgyötört talajon csenevész termés szégyenkezett.

Mikor Orlay, János gazda társaságában, megkerülte a határt, a nyárfás töltésen szembe találkozott a szomszédjával, Simon ezredessel. A szomszéd, a mióta nyugalomba vonult, mindig polgári ruhában járt, de a vadászkabát és a nagykarimájú szalmakalap alatt is meg lehetett ismerni a hajdani katonát. Hosszu, ruganyos léptekkel törtetett át a buja gazon. Két lépéssel hátrább a leánya követte, pipacsos tót szalmakalappal a fején, fűfoltos, gyűrött vászonruhában. Keztyűs kis öklében az apja kampós botját forgatta: néha le-lecsapott egy kutyatej-bokorra, néha még le is került a töltésről, hogy lenyiszálhassa egy számárbogáncs fejét.

Az ezredes már messziről integetett Orlaynak.

— Szervusz, Sándor!

Kezet fogtak.

— Hallottam, hogy hazajöttél, mondta mély orgonahangján Simon. Ideje is, hogy rendbe szedd a szénádat, mert nem jól folynak ám itt a dolgok.

Orlay vállat vont.

— Nem sok rendbeszedni való lesz már itt...

A leány hozzájuk érkezett és az ezredes Zsuzsája vállára tette hatalmas kezét.

— Ez a kis leányom. Megnőtt — mi? Jövő évre hosszú szoknyát kap, aztán férjhez adom.

Egyenesen állj, Zsuzska!

Zsuzsa pedig olyan egyenesen állott, mint ujoncz a vártán. Összemosolyogtak ketten az apjával, mint a szerelmesek. Látni való volt, hogy apa és leánya nagyon értik egymást. Csudálatosan hasonlítottak is egymáshoz: ugyanaz az izmos, karcsu termet, az a könnyen barnuló, olajos arczbőr, finoman hajlott orr és kissé nagy, viruló száj. Ugyanaz a tiszta, erős tekintet, tele ártatlan maliciával. Az ősi, nemes magyar típus megtestesülése mind a kettő. Tudták is, hogy hasonlatosak egymáshoz és a városban szívesen mentek karonfogva. Ilyenkor az emberek mosolyogva fordultak utánuk és azt mondták: apja meg a lánya, — milyen szép pár!

Az ezredes még négy esztendővel ezelőtt egyik lovasezrednek a parancsnoka volt. Testestől-lelkestől katona, egy nagyszabású pálya delelő pontján tudta magát, mikor valami kicsinyes összejövetkezés merült fel néhány tisztje és a polgári hatóságok közt. A parancsnok, egyenes észjárá-

sával úgy találta, hogy a polgári hatóságok részén van az igazság, — felsőbb katonai körökben pedig felfogásában a katonai érdekek megsértését látták, és Simon ezredest nyugalomba küldték.

A kik ismerték az ezredest és tudták, mennyire szereti katonai mesterségét, azt várták, hogy a kegyetlen elbánás, a melyben részesítették, katasztrófaként fogja sujtani. Pedig szemmel láthatólag csalódtak. Simon ezredes nem volt az az ember, a ki kázust csinál a saját ügyéből. A szívébe senki sem láthatott, annyi azonban bizonyos, hogy egy arcizma sem rándult meg, mikor az aransújtásos attilát első ízben fölcserélte a polgári kabáttal. Nyugodt udvariassággal, egy keserű szó nélkül mondott bucsut eddigi környezetének, aztán idejött a felesége birtokára, gazdálkodni. Katona korában az ő ezredét emlegették mint a hadsereg mintaezredét, gazda korában pedig rövid idő alatt mintagazdaságot csinált a jószágából. Pedig nem rendelkezett sem valami nagy intelligenciával, sem nagy tudással. Egyszerűen csak utána járt a dolgainak, azzal az elpusztíthatatlan, sohasem lankadó, nyugodt erélylyel, mely mindenben jellemezte. Nem volt sem pedáns, sem erőszakos, még katona korában sem volt az. Em-

bereivel inkább valami patriarkhális kedélyesség hangján beszélt, mely a pusztai asszonynéppel szemben gyakran rusztikus bizalmaskodásba csapott át.

Simon ezredes, mint minden jó gazda, szeretett eldicsekedni a gazdaságával és átcsalta Orlayt a saját pusztájára.

— Meg kell nézned a hizóimat. Olyat még nem láttál!

Megbámulták a hizókat. Hárman neki könyököltek a sertésőli falának, az ezredes pedig egy léczdarabbal gyöngéden sorra vakarta kedvenceit, a rőfögő, magukkal tehetetlen szörnnyetegeket. Aztán megtelepedtek a csinos ház svájci verandáján, az ispánné cselédje pedig ozsonnához terítette az asztalt. Apa és leánya farkasétvágygal láttak a hideg sült-höz, mikor a kerülő azt jelentette, hogy a szomszéd báró svájci tehenei ott legelésznek a luczernásban. Az ezredes dühbe jött.

— Be kell őket hajtani! Más különben is fáj a fogam a báróra!

A kampós botja után kapott és elsietett a kerülővel, Orlay és Zsuzsa egyedül maradtak. A gyermekén meglátszott, hogy szeretne az apja után

szaladni, de aztán türtőztette magát, sőt erőlködött is, hogy mulattassa a vendégét.

— Láta a rózsáinkat? Jöjjön, — megmutatom.

Az ezredes kertje valóságos rózsakiállítás volt. Ő maga gondozta, nemesítette nagy türelemmel kedves virágát. Mikor ketten végighaladtak a virágok alatt roskadozó bokrok közt, Zsuzsa lenyesett két szép tearózsát. Az egyiket odaadta Orlaynak, hanem a szebbiket az övébe tűzte.

— Kinek tartogatja azt a virágot?

— Apának.

Az ezredes nem jött meg egyhamar és a leány megint a cselédudvarra kalauzolta vendégét. A kerek kút előtt nyalka csődörccsikó prüsszkölte körül a vályuba tolakodott förtelmes békát. Mikor meglátta Zsuzsát, ott hagyta a békát és lobogó sörénynyel vágatott a leány elé.

— Csilla! Szervusz, Csilla! ujjongott Zsuzsa.

A ló nyerítve bomlott körülötte, míg Orlay, ki a leányt féltetni kezdte négylábu tisztelőjének a patkóitól, el nem zavarta. Most meg haragos-szemű, hetyketaraju kakas lépegetett nagy fontoskodva a sarkukban. Zsuzsa feléje terjesztette az üres két tenyerét.

— Nézd, nincs semmim... Bizony isten nincs!

Orlay az ő Bandi fiára gondolt és azt kérdezte a leánytól:

— Magát mindenki szereti?

— Mindenki, mondta Zsuzsa, mély meggyőződés hangján. Kevés gondolkozás után hozzátette: Mert én is szeretek mindenkit.

Orlay egy ostobaságot szalasztott ki a száján:

— Lám, hát vannak még emberek, a kik szeretnek!

A leány nagy szemekkel mérte végig.

— Maga is csak szereti a fiát... Igaz, miért nem hozta magával Bandit?

Igaz, miért is nem hozta magával Bandit?

— Nem gondoltam rá...

— Ha nekem kis fiam lesz, mindig magammal fogom vinni! mondta Zsuzsa határozott hangon.

A sövénykerítésnek támaszkodtak és kinéztek a földekre. A messzi távolban Simon ezredest látták, a kerülővel, a mint hónaljig a buzavetés közt járt. A cselédudvaron áhítatos, esti csend terült el, a kut körül álló óriás ezüstnyárfák lombja is mozdulatlan volt. És a mélységes csend-

ből mégis millió apró élő halk nesze hatolt a fülükbe.

Az ezredes aztán visszajött, diadalmasan, mint egy zsákmánynyal megrakott irokézfőnök. A kerülő két pompás svájcz tehenet hajtott az udvarra.

Mire Orlay hazaért, Liza néniék már türelmetlenül várták a vacsorával. A derék asszonyság vacsora közben azzal akarta öcscsét mulattatni, hogy elősorolta neki mindama rémes baleseteket, a melyeket a város ujkori krónikája följegyzésre méltóknak talált. Jégveréseket, felhőszakadásokat, szerelmes cselédleányok öngyilkosságának történetét.

Orlay kilencz óra felé egyedül találta magát a szobájában. Kinyitotta az ablakot és azon gondolkozott, hogy mit kezdjen az estéjével. Odafenn a Sziriusz ragyogott nyári pompájában, misztikusan, mint az ég mélyéből lenéző óriási szem. Szemben az Orlay házával, a szatócs-kisasszony éppen akkor csukta be a boltot. Gondosan szedegette le az ostorokat és az istállólámpákat az ajtóról, aztán az arra sétáló finánczokkal ereszkedett beszédbe. Öt esztendővel ezelőtt is a finánczokkal kaczerkodont. Most is fájhatott a foga, mint öt esztendővel ezelőtt, mert az álla fel volt kötve.

A szatócs alacsony háza fölött ki lehetett látni az alkonyba borult paraszt földekre, a szürke földekre, melyeknek egyformaságát egy fa, egy bokor sem tarkította...

Ez volt hát a vidék! A vidék, a melynek a telivér fővárosi szemében csak annyi a létjogsultsága, mint a zsinórpaddásnak a szinpad mellett. Itt nem szerepelnek, nem élnek az emberek, csak tartózkodnak.

A ki a főváros szinpadján eljátszotta szerepét, az ide vonul és várja a végszóját, hogy újra felléphessen. Orlay tudta, hogy ő hiába várná ezt a végszót. Végleg lejátszotta szerepét, egész életét most már itt kellett töltenie, a fővárosi élet szinpadi hatásainak kellékei, az istállók és cséplőgépek között.

A cseléd behozta a lámpát, a nyitott ajtón besurrant Bandi is, képeskönyvével a kezében.

— Hát téged még most sem fektettek le?

— Apus, mi ez?

Kinyitotta a könyvet és egyik lapjára mutatott.

— Zebra.

— Hát ez?

— Farkas...

Leült a lámpa mellé, hogy jobban lássa a képeket, a fiu pedig kíváncsian felkuszott a térdére.

— Ez elefánt, ez pedig viziló... Az elefántnak két agyara van meg hosszú orrmánya, s azzal a hosszú orrmányával olyan ügyes, mint az ember a kezével...

Simon ezredesnek volt két eladó hámos lova, ezeket nézegette Orlay. Az ezredes minden gavalér volta mellett is jó gazda volt, a ki nem feledkezett meg a saját hasznáról és a tréfás kupeczkedésnek nem lett se hossza se vége. A mint a szomszéd belépett az udvarra, Zsuzsa már kiszólt a cognacért.

— Le kell ezt a kupeczet egyszer itatnunk, — mondta az ezredes, akkor majd elbánunk vele.

Simonék háza a város felső végén állott. Barátságos képű, hosszú sarokház volt, olajfestésű, kissé alacsony homlokkal és piros réztetővel. Mellette lombos, jól ápolt kert terült el. Az egész házon, a kerti gyepen, a cselédség libériáján is meglátzott a gazdának a csin és a rend iránt való érzéke. Az udvar tiszta volt, mint a kápolna, az istállóajtókon is ragyogott a lakkos festék.

A kupeczkedés idejében találkozott megint

Orlay az ezredes feleségével is. A vármegyében azt beszélték ugyan, hogy Simon első sorban gazdag hozománya miatt vette el az asszonyt, azt azonban senki sem tagadta, hogy példás családi életet folytatnak. Ez a vékony, sápadt, jóságos kis asszonyka úgy festett a férje és a leánya mellett, mint egy törpe bokor két délczeg bükkfa közt. Valami organikus szivbaja fejlődött és ő tudta, hogy az élete olyan, mint a repedt pohár: esetleg tovább tarthat a többinél, de egy ostoba véletlen hirtelen véget vethet mindennek. Néha szóba is hozta halálos sejtelmeit a férje előtt. Az ezredes ilyenkor nevetett.

— Csak te beszélj, asszony! Férjhez fogsz te még másodszor is menni. Hanem ilyen legényt, tudom, hogy nem kapsz többet!

A hatalmas és jókedvű életerő, mely körülötte buzgott, nem tűrte meg, hogy az asszony tragikusan vegye a betegségét.

Az ezredes és Zsuzsája különben olyan formán bántak az anyával, mint a gyerekek, a ki arra való, hogy kényeztessék-szeressék, de a kit nem szabad nagyon komolyan venni. Voltak bizonyos dolgok, a melyeket eltitkoltak előle; ezek közé tartoztak a házi kellemetlenségek, a gazda-

ságban előforduló apró szerencsétlenségek. Ha künn a tanyán egy csikó belebotlott az éles ekevasba, ezt a szerencsétlenséget a béresek suttogó hangon jelentették az ezredesnek. Ha pedig a konyhából tányér-csörömpölés hallatszott, Zsuzsa két percczel utóbb biztosan azzal a közömbös hangon tett kijelentéssel lépett anyjához, hogy nem történt semmi. A mióta az orvos megmondta, hogy az ezredesnének nyugalomra és kíméletre van szüksége, titkos egyesség folytán csak mosolygó arccal léptek a szobájába. És ez senkinek sem esett nehezére.

Nyáron a család tulajdonképpen a kertben lakott, a lugasban. Ez a lugas egy sokfülkés, toronyos faalkotmány volt, mely valaha egy vidéki gazdasági kiállításon mint pavillon szerepelt és melyet az ezredes kéz alatt megszerzett. Falait befutotta a vadszöllő, a torony szélrózsáját pedig körülölelték a futórózsa tüskés indái. Itt étkezett a család, itt dolgozott az ezredes, itt fogadták bizalmas embereiket. Az év többi szakában a napot rendesen az írószobában töltötték. Írószobának neveztek egy négyablakos, törökösen berendezett termet, melynek falait agancsok és fegyverek, padlóját pedig medvebőrök és keleti szőnye-

gek borították. Zsuzsa szeretett a falat körülfutó széles kereveten heverészni és szerette a szoba finom dohányszagát is. Az irományokkal és rajzokkal megrakott hatalmas íróasztal, melyen az ezredes ősszel egész csendéletet épített fel óriás tökökből és kukoriczacsövekből, semleges terület számba ment, honnan még a szobaleány portörölő kendőjét is száműzték. Az ezredes, különösen télvíz idején, sokat tervezgetett és rajzolt. Ármentesítő csatornahálókat, gazdasági gépeket és mintamagtárakat. Szerencséjére volt esze, hogy a találmányaira nem költött pénzt. Egy-egy ujtását néha felajánlotta a gépgyárosának; az, ha a kivitelben hasznavehetőnek bizonyult, meg is vette. Az ilyen tervezgetések és a gazdasági szakirodalom tanulmányozása meritették ki az ezredes szellemi tevékenységét.

A szépirodalom iránt nem volt érzéke, a politikát pedig gyűlölte. Egyszer-másszor beleakarták vinni valami megyei mozgalomba, de ő, első és utolsó politikai szereplése óta, mely állásába került, félt a politikától, mint az égett gyermek a gyertyától.

Néhanapján, egyszer-kétszer egy hónapban, befogatott és elhajtattott a megyei székvárosba.

— Apa görbe napot csinál, mondta ilyenkor Zsuzsa az ő szokott konfidenciájával.

Másnap aztán Simon kipirult arczczal, harciasan felborzolt bajusszal járt-kelt a házban, orgona-hangja pedig egy egész akkorddal mélyebben hangzott a rendesnél. Ebédnél rettenetes sok szódavizet fogyasztott, kávé után pedig rendszeren kedveskedni kezdett a feleségének, mintha a rossz lelkiismeret bántaná.

— Jól kirughattál a hámból, mondta a sápadt asszony szerelmes mosolylyal.

Megesett ilyenkor, hogy a férj felkapta az asszonyt, könnyen és óvatosan, mint a pólyás babát, és minden tiltakozása ellenére az ölébe ültette. Az asszony mosolyogva perelt vele, közbe meg boldogan simult hatalmas melléhez, — Zsuzsa pedig körüljárta őket, mint egy irigy kis kutya.

Körülbelől fél esztendővel azelőtt a Simon-ház lakói megszorodtak egygyel: Kelemen Agáta kisasszonynyal. A mióta Zsuzsa szoknyái hosszabbodni kezdtek, a szülők több ízben is szóvá tették, hogy kellene a leány mellé valakit hozatni, a ki a nevelésével is törődnék és később majd, a nyilvánosság előtt, a beteges anyát is helyettesíthetné. Erre a bizalmi állásra, budapesti rokonaik ajánla-

tára, Kelemen Agátát, egy határozatlan koru kisasszonyt, hívták meg. Ennek a kisasszonynak tanítónői oklevele volt, mint nevelőnő és anyahelyettes több arisztokratikus házban volt alkalmazásban, mint szakíró pedig némi hirnevet szerzett magának a nőnevelés terén. Csodadolgokat beszéltek fenkölt gondolkozásáról meg finom tapintatáról. Elég tisztességes vagyonkája is volt, és mikor eleget tett az ezredes meghívásának, nem is annyira a pénz kedvéért tette, hanem, mint maga mondta, inkább azért, hogy kellemes vidéki tartózkodása közben, egy szeretetreméltó család körében befejezhesse „A nőiesség hivatása a világtörténelemben“ című enciklopédikus munkáját.

— Nagyon jó lesz, mondta az ezredes. Adunk neki egy szobát, ott kedve szerint firkálhat. Legalább nem lesz vele sok bajunk.

Hanem aztán elég bajuk lett vele. Agáta kisasszony bevonulását néhány óriás láda megérkezése előzte meg, a ládák egy része könyveket és kéziratokat tartalmazott. Ő maga kaczer uti ruhában jött, hetyke tollas tiroli kalapja különös ellentétben állott öreg, fonnyadt arczával. Áttört karu csipkepongyolában ült a reggelihez, az asztalnál akkora bőbeszédűséget fejtett ki, hogy a

megszeppent Zsuzsa majdnem sirva fakadt. Az ezredes és a felesége meg elszomorodva néztek össze, mintha ezt akarták volna egymástól kérdezni:

Hát szükségünk volt nekünk erre?

Különös, francia és angol szavakkal bőven vegyített jargonjában elmondta az ő nevelési elveit, úgy a mint nem egyszer megírta már bizonyos folyóiratok hasábjain. Egy kifejezést ismételt minduntalan, mely egész nevelési filozófiájának alfáját és omegáját jelentette: a nőiesség, még pedig „a nemzeti értelemben vett nőiesség érvényesítése...“ Ez alatt a magyar asszonyok pruszlikos, ingvállas génuszát értette, ki népkonyhákat alapít, jótékony egyesületek ülésein szónokol, hazafias dalokra oktatja a kis tótokat, tépést foszt sebesült honvédek számára és pirulva felruházza a mezteleket, — nem is annyira irgalomból, mint inkább esztetikai szempontokból.

Mindjárt első nap délután elvitette magát Zsuzsával a város határába sétálni. A nap lemente költői hangulatba hozta, mikor azonban pőre cigánygyerekeket látott a dombon karikázni, megbotránkozva fordult vissza és azt mondta, hogy egyesületet kellene alakítani a cigánygyerekek felruházására. A délczeg ezredes szemmel látha-

tólag megnyerte tetszését és vacsora közben kaczerkodni kezdett vele, a szó ártatlan értelmében.

Sokat emlegette arisztokratikus ismerőseit, majd nagynevű tudósokkal folytatott elvi polémiáit mondta el, a melyekben mindig ő maradt a győztes. Ebből kiindulva, párhuzamot vont a férfi és a nő szellemi képességei közt, tagadván, hogy a férfi e téren fölényben volna. Hogy állítását bebizonyítsa, kész bármely feladott költői témát valamely előre megállapított versformában megénekelni. (Agáta kisasszonynak láthatólag az volt a rögeszméje, hogy a férfi legintenzívebb munkássága a verselésben nyilvánul.)

Az egész család eleintén megijedt az Agáta kisasszony ideges, éretlen modorától, pár hét múlva azonban abban állapodtak meg, hogy Agáta jólelkű leány, a kivel meg lehet élni egy földél alatt, ha az ember szemet huny különzségei előtt. Titokban mulattak rajta, de a mellett megszerették. Az ezredes, ha nem volt egyéb dolga, ártatlan malicziákat mondogatott neki és exotikus kérdések fölött hosszú polémiákat kezdett, a melyek, mint előre tudhatta, mindig az ő vereségével végződtek. Ezek a polémiák képezték az ő vacsora utáni mulatóságát. Ha az ezredes és Zsuzsa a városban kó-

boroltak vagy a pusztára kocsiztak, Agáta, a ki félt a napfénytől, mint a fehér arcbőr gyilkos ellenségétől, az asszony mellett maradt és mulattatta. Az ezredesné soha sem tudta megérteni, hogyan lehet az, hogy Agáta kisasszony, a ki alig mozdul ki a házból, ismeri a város minden családjának intim viszonyait és értesülve van a vármegyében kószáló minden pletykáról.

Mikor Orlay a házba kezdett járni, a kisasszony megint csinosabban öltözködött és előszedte aranylánczu lorgnonját. Ez a bronzszínű, sötét tekintetű ember, a ki láthatólag halálosan unta magát a kisvárosban és a ki csupa gúny és blazirtság volt, fölötte érdekelte. Ugy sejtette, hogy Orlay valami sötét regényt élhetett át, szívében talán ma is vérző seb tátong még, melynek gyógyítása a „nemzeti értelemben vett nőiesség“ hatáskörébe váгна. A szomszéd azonban renitens páciensnek mutatkozott és édes-kevés fogékonyságot árult el Agáta kisasszony lelki fenköltségének a megértéséhez. Inkább hallgatta a Zsuzsa gyerekégeit, vagy sakkozott az ezredessel.

Simon nagyon megszokta a szomszédja társaságát és alig mult el nap, hogy egy-egy óriás kalarábéfejjel a kezében, vagy valami szép gyü-

mölcscsel le nem futott a város végére. Zsuzsa gyakran elkísérte apját a szomszédhoz, és bár Agáta határozottan rosszalta ezeket a látogatásokat, a leány kíváncsian járta be Orlay udvarát és istállóját. Az ezredest fölötte érdekelte Orlay gazdasága. Ismerte minden baját, és egészséges eszejárásával el is találta, mivel kell e bajokon segíteni. Ez nagyon belevágott az ő tervezgetési szenvedélyébe, és kevés idő múlva egész reformjavaslattal lépett a szomszéd elé.

Az asszonyokkal is megbarátkozott Orlay. Mikor Zsuzsa, a kit otthon nagyon kényesztettek, egy ízben valami csekélység miatt duzzogni kezdett, Simonné kissé reápirított.

— A te helyedben szégyelném magamat Orlay előtt.

Zsuzsa elnevette magát.

— Orlay előtt? Hiszen nem idegen!

Egy cseppet sem volt idegen Orlayhoz, ezt bebizonyította azzal, hogy egy délután megmutatta neki gyöngyházzal kirakott ébenfa-szekrényének minden kincsét. Gyermekkori bábuait őrizte ebben a szekrényben és újabbkori karácsonyi ajándékait. Ott ült a földön, sorra bókoltatta a babáit vendége előtt, — a melyik kóczos volt, azt hamarjában meg-

fésülte, — és meglátszott rajta, hogy ma is el tudna velük játszani, ha nem szégyelné magát. Aztán megmutatta a selyemkendőit, csipkéit és keztyűit. Ezeket a kincseket, apjától örökölt takarékosági hajlammal, gondosan elrakosgatta, arra az időre, ha majd nagy leány lesz és Budapestre viszik bálozni. Egy ízben a szülei elejtettek ilyesmit bizalmas beszélgetés közben és Zsuzsa a kilátásban levő budapesti bálozást, mint pályafutásának egy igen érdekes és elkerülhetetlen állomását, fölvette élete programjába. Egyelőre még nem szívesen vált volna meg kutyáitól és tyukjaitól, de ha a szekrénye fiókjaiban kotorászott és felszívta az elefántcsontszinű csipkékből kiáradó bouquet d' étoiles-t, mégis el-elábrándozott és valami sejtelmes borzadást érzett. Ilyenkor a fényesen kivilágított vigadóban látta magát, hosszú uszályu, méltóságos és aranyszőke hölgy alakjában. (Igaz, hogy egyelőre még barna volt, de nagyon szeretett volna szőke lenni és az igazi szépséget csak szőkének tudta elképzelni.) Körülötte alázatos arczu, gyönyörűen fésült szőke urak forognak, kik egy intésére fagylaltot hoznak neki és a kiket önfeláldozásukért egy-egy rózsaszállal jutalmaz meg. Ugy tervezte, hogy ezeket a rendjel számba menő

rózsákat majd Köllővárról fogja magával vinni, azoknak a szépsége bizonyára megkettőztetett odaadásra serkenti majd a gavallérokat.

Mutatott Orlaynak egy vékony elefántsontlegyezőt is, a melyre hozzáértő kéz csinos amoretteket festett. A kép alatt a „Jean Réfalvy” név volt olvasható.

— Nagyon híres művész, magyarázta Zsuzsa.

Réfalvy az ezredes távoli atyafiságából való fiatal ember volt. Mint árvagyereket az ezredes beprotégálta a katonai iskolába, a fiu azonban nem tanult, ezer léhaságon törte a fejét és telefirkálta az iskola falait tanítóinak a torzképeivel. Azt mondta, hogy nem akar katona lenni, hanem festő, — ezt a rögeszmét évekkel ezelőtt egy szülőfaluján átutazó művész plántálta belé, ki a gyerek palatábláján fölfedezte a tehetség oroszlámkörmeinek karmolását. Végül is Réfalvyt el kellett vinni a katonaságtól, nehogy úgy menesszék. Simon most már számolt a fiu művészi hajlamaival és elvégeztette vele a müncheni festőakadémiát. Münchenből Párisba ment, hol első nagyobb szabású kompozíciójával, egy excentrikus felfogású szent családdal, bizonyos feltűnést keltett, sőt a szalon nagy díjának jelöltjei közt is emlegették. Azóta csak egy-

szer járt megint Magyarországon. Az egykori borzas iskolakerülő ekkor mint tökéletes párisi világfi mutatta be magát. Évenként egyszer-kétszer irt csak az ezredesnek, újabb képeiről sem igen beszéltek, — Simon azonban úgy tudta, hogy Réfalvy nagy lábon él Párisban, fényes műtermet tart és sok pénzt költ, és ebből azt következtette, hogy sokat is keres az ecsetjével.

Zsuzsa sokat emlegette Réfalvyt. A festő utolsó látogatása szokatlan életet hozott a köllővári csendes házba, és a leány visszaemlékezett e nevezetes napok minden egyes pillanatára. Visszaemlékezett rá, hogy Réfalvy a vidék melyik pontját mondta szépnek, és hogy az istállóban melyik lónak veregette meg a nyakát. Réfalvy azt mondta, hogy Zsuzsa arcához különösen illik a narancssárga szín meg a vörös, és ha Zsuzsán áll, most mindig ilyen színű zubbonyokban jár.

— Csak jönne haza már megint, hogy maga is megismerje, mondta néha Orlaynak.

Ősz utólján Simon ezredes a fővárosban járt és vendéget hozott magával: Simon Klárit, testvérbátyjának, a kuriai birónak leányát. Orlay még képviselő kora óta ismerte ezt a fővárosi szépséget, a báli termék és a korcsolyapálya ismert

alakját. Négy-öt esztendővel idősebb lehetett Zsuzsánál, de jóval szebb volt nála. Zsuzsa, a ki pedig nagyon szerette a vendégeket, nem fogadta nénjét valami nagy elragadtatással.

Mikor Orlay aznap korán reggel felkereste szomszédját, hogy kikérje tanácsát valami kukoriczakötés ügyében, a kis leányt egyedül találta a kerti pavillon előtt. Ujdonatuj ruhában, svéd keztyűvel a kezén, kedvetlen arczczal járt-kelt az ősziiesen vörös vadszöllő-lugas előtt.

— Hogy kicsipte magát! mondá a szomszéd.

— A mama parancsolta reám az új ruhát, mert Klárika az este megjött Budapestről... Ha látná: végig csupa selyem! Selyemszalagos szoknya, selyem-harisnya! Mondja, szereti maga Klárikát?

— Még nem alkottam magamnak végleges meggyőződést e tárgyban... Hanem azt látom, hogy maga nem nagyon szereti...

Zsuzsa szomoruan rázta a fejét.

— Nem tehetek róla, de nem nagyon szeretem, mondta őszintén. — Apa ezért perelt is velem ma reggel... Ő nagysága különben most még alszik, én pedig éhes vagyok, mint a farkas...

Fél óráig kötekedtek még, aztán megjelent Klárika a kertben, sugárzó arczczal üdvözölve

Orlayt. Nem volt rajta semmi selyem, — az őszi hangulathoz illő, remek szabásu posztóruhát viselt. A körmönfont szabóművészetnek ez a remeke nyomasztó hatással volt az egész házra. Zsuzsa merev tartással ült vajas kenyere előtt, az ezredes pedig fölcserélte vadászkabátját városi ruhájával. Még a cselédek is ünnepies arczczal forogtak az asztal körül. Csak Agáta kisasszony érezte magát boldognak, hogy ismét kedve szerint elegáns lehet. Előkereste aranylánczos lorgnonját, és francia idézeteket hullatva, mágnásos jargonban beszélt.

Klári, kit Agáta kisasszony már régebben a főváros legjobb nevelésű leányának szokott nevezni, valóban elragadóan kedves tudott lenni, ha akart, — és ezuttal akart. Oly ürügy alatt, hogy fővárosi élményeiről számol be Zsuzsának, ő tartotta szóval az egész társaságot, ártatlan babaarczczal szellemtől sziporkázó ötleteket hullatva. Különben határozottan szépség számba mehetett: könnyű, karcsu, tökéletes termete volt, — aranszőke haja és üde arczbőre, melyen egy középkori hegedős liliumokat és rózsákat fedezhetett volna fel, — csodálatosan tiszta, buzavirágkék szeme. Látszott rajta, hogy hatalmában tartja arczának minden idegét és ismeri keze minden

mozdulatának plasztikus hatását. Oly édesen és gyermekesen tudott mosolyogni, — az ember nem nézte volna ki belőle, hogy végigtánczolt már három budapesti farsangot. Az ezredes nagyon szerette kis hugát, ki bájos naivsággal a könyekig meg tudta kacagtatni és a ki macska módjára hizelegve simult hozzá.

Éjjel, mikor a két leány már ágyban volt, Klári egyszerre odaszólt hugának.

— Te, Zsuzsá, az az Orlay nagyon elparasztosodott ám!

— Igazán?

— Pesten egészen más volt. Ott gavallér volt. Most kukoriczáról és rozsról beszél mindig.

Aztán hirtelen azt kérdezte Zsuzsától:

— Te! Pályázol reá?

Zsuzsa nem értette meg mindjárt.

— Hogy én... Mit mondtál?

— Na igen: hogy pályázol-e Orlayra? Nekünk leányoknak ilyenekben nyíltan kell egymással beszélnünk...

Zsuzsa rémülten emelkedett fel és tág szemmel bámult Klári ágyára, melynek párnáján csak egy gömbölyű, hófehér kart, meg egy keztyűs kis kezét látott. (Klári keztyűsen szokott aludni.)

— Én — nem pályázom senkire... dadogta Zsuzsa.

— Jól is teszed, folytatta a másik nyugodtan. Te várhatsz még egy pár esztendő és gazdag vagy... Nem szorultál holmi családos özvegyemberre... Én nem vagyok már se nagyon fiatal, de gazdag se vagyok...

Zsuzsa nem értette meg egészen, hogy mit akar a nénje, de érezte, hogy valami borzasztó dolgot mond. A szíve nagyon dobogott. Legjobb szeretett volna kiugrani az ágyából és mezitláb átszaladni az édesanyjához. Hanem aztán megelégedett azzal, hogy a fülére huzta a takaróját és úgy tett mintha már aludnék.

Klári összesen hat napot töltött Köllőváron, és Orlay ennyi idő alatt sem tudta megczáfolni azt a véleményt, melyet a leány magának az ő személyéről alkotott. Elparasztosodott.

Harmadnapra Zsuzsának az a merész ötlete támadt, hogy egymaga kiviszi Klárit a kis kocsiján a pusztára. Az édes atyja már reggel óta künn volt. Volt neki egy kis parkkocsija meg két tiszteskoru ponnya, — fiatal, tüzes lovakat az ezredes nem mert a leánya kocsis-tudományára bízni. A koczogó lovacsák ugyan — az ezredes állítása

szerint — már mappa nélkül ismerték az utat, hanem azért Zsuzsa, a vállára sulyosodó nagy felelősség tudatában, némán és komolyan figyelt a fülük közé. A kocsi mellett két kutyája bomlott, Sobri és Patkó. Mikor a kőhidhoz értek, az országot keskeny árkan lovas ugratott át: Orlay volt. Udvariasan köszöntött reájuk, nagyon jókedvűnek látszott és elkísérte őket a pusztáig. Az ezredes valahol a kukoricza közt járt és hárman keresésére indultak.

Zsuzsa látta meg legelőször; a nagy szalmakalapját vidáman lengette feléje és futni kezdett, nekivágva a göröngyös tarlónak; Klári és Orlay lassan követték a töltésen.

— Tavaly ilyenkor még a Margitszigeten laktunk, mondta Klárika.

— Igen? kérdezte Orlay szórakozottan.

— Hisz ön is kijárt néha... Egyszer, alkonyatkor, végig is sétáltunk a szigeten... Olyan ősziesen szomorú volt, de mégis szép volt... Emlékszem minden szóra, a mit akkor mondott... Hát ön emlékszik még?

Orlay a szeme fölé emelte a tenyerét és Zsuzsa után nézett.

— Bizony, nem emlékszem...

Klárika az ajkába harapott és hirtelen elhallgatott. Ej, — ez az ember udvariatlan!

Ettől a pillanattól kezdve visszakiváncozott Budapestre, míg az ezredes hatodnapra haza nem vitte. Zsuzsa fellélegzett és másnap reggel megint keztyű és kalap nélkül ott bomlott Bandival a kertjükben. Orlay eljött a fiúért és a kerítésnél szóba elegyedett a leánynyal.

— Elment már Klárika?

— El, tegnap este...

Zsuzsa egy kicsit elgondolkozott, aztán bátran nézett Orlay szemébe.

— Orlay, valamit kérdeznék magától. Nem fog megharagudni?

— Próbálja meg.

— Feleségül venné maga Simon Klárit?

Orlay megszokta már, hogy a kis leány mindent elmond, a mit gondol. Kurtán válaszolt:

— Nem én.

— Miért? Hiszen nagyon szép!?

— Az ember nemcsak a szépsége kedvéért vesz asszonyt.

— Hát engem feleségül venne-e?

— Ha fiatalabb volnék, elvenném.

— Miért?

— Mert gazdag...

— Nem igaz! Azért nem venne el!

Orlay nevetett, most már tudta, mit akar Zsuzsa.

— Lássa, én azt hiszem, magának jó kis szive van.

Zsuzsa megelégedett a diadallal, melyet az ő jó szive aratott nénjének a szépsége fölött. Bement a házba, és mikor Orlay a sarokig ért, a nyitott ablakból hallhatta, hogyan veri valaki odabenn széles jókedvében a zongorát:

Debreczenben kidobolták,
Hogy a dongót ne danolják.
Csak azért is: Dongó!

A tél eltelt, a hogyan vidéken elszokott telni a tél. A deczember havat hozott és a kis város olyan csinos és kedélyes lett, mintha kivattázták volna az utczákat. Mintha összébb szorultak volna a házak is : a déli harangszó olyan tisztán és bizalmasan kongott.

Orlay érezte, mint nyugszik meg idegessége lassankint a vidéki élet zsibbasztó hatásu nyugalma közepett. Belesüpped, szinte beleolvad megint a vidékbe, azzá lesz megint, a minek született : vidékivé. Apró-cseprő emberek, a plébános, a doktor, megint nőni kezdenek a szemében ; a nagyvilág eseményeinél nagyobb fontosságot nyer a gazdasági gépezet egy-egy zökkenése. A gabonaárak hanyatlása komoly gondolkozásba ejti, és mikor farkasok járnak a tanyáján, épp oly lázas izgatottsággal rohan a puskája után, mint az ezredes. Mikor pedig vándor színészek ütnek tanyát

a városi vendéglő nagy termében, épp oly komoly arccal mond véleményt Petur bán és Gonosz Pista játékaról, mint az ezredes Zsuzsája.

Az ezredes kis jégpályát csináltatott a háza udvarán, a leány és Bandi fél délután azon kergetőztek korcsolyázva. Alkonyatkor Orlay rendesen maga ment a gyerekért, aztán egy órát még elsakkozott Simonnal. A fáradt gyerekek oda telepedtek az asszony széke mellé, a két férfi pedig kötekedve csatázott a kockás táblán.

Mire kitavaszkodott, Simon ezredes megint előhozakodott reformterveivel. Most már Orlaynak a házát kezdte nézegetni, körüljárva a kertet, megkopogtatva a házfalakat.

— Az utcán kidobjuk a hat ablakot, és nyolcz csucsives ablakot teszünk helyébe... Az ablakokat barnára festjük, a házat pedig világossárgára, — egészen rendes ház lesz! Persze új kapu is kellene... A kerti fal mögé magas verandát építünk, onnan végignézhetsz a fél városon... Majd meglássuk, mit lehetne a kerttel kezdeni... Egyelőre gesztenyefákat ültetünk az utcái árok partjára... Ha beüt a repcze, végig beboltoztatjuk az egész árkot...

Orlay egy verőfényes tavaszi nap elnézte,

hogyan rakják a kőművesek az új ablakokat a falba, — mikor Simon Zsuzsát látta a plébánia felől közeledni. A plébános meg az öreg doktor volt vele, a két kutyája meg sarkon követte. A leány nagyon kicsipte magát, új tavaszi ruhája volt rajta, első hosszú ruhája, melyet születésnapjára kapott. A templomban járt, hol naiv hittet imádkozott a saját földi és földöntuli boldogságáért, aztán, egy korai virágbokrétaival a kezében, neki indult a városnak, hogy egy kicsit mutassa magát. A sekrestye előtt elfogta a kövér plébánost, kit bizalmas emberei közé sorozott, és kötekedni kezdett vele.

— Tisztelendő ur, csókolja meg a kezemet, mert én mától kezdve nagy kisasszony vagyok.

— Nem úgy verik a cigányt, vélekedett a plébános. A kinek születésnapja van, az fizessen áldomást.

— Nem bánom. Van két forintom, azt behatjuk a cukrászboltban.

Utközben összetalálkoztak, a Zsuzsa másik imádójával, az öreg doktorral.

— Magunkkal visszük, mondta Zsuzsa, így hamarabb elkészülünk a két pezsgővel, mert a doktor ur is jól tud ám inni.

Karonfogva ment a két öreg ur közt, kik

féltékenykedtek egymásra és kaczérsággal vádolták Zsuzsát. Aztán megpillantották Orlayt a háza előtt, és elhatározták, hogy őt is megvendégelik meggypálinkával, föltéve, hogy kezet fog csókolni Zsuzsának.

E pillanatban utólérte őket a Simonék öreg inasa. Futva jött, ingujiban és sapka nélkül, — az ezredes cselédjei különben nem szoktak így az utcán járni.

— János bácsi, mi baj?

— Doktor ur, jöjjön hamar...

Zsuzsának az arcza olyan fehér lett, mint a kréta.

— A mama! dadogta.

— Szegény méltóságos asszonyunk nagyon rosszul van... A kisasszonyka is siessen haza...

A leány kiejtette kezéből a bőkrétát.

— A mama!

Az orvos az ezredes háza felé sietett, Zsuzsa pedig kiragadta a kezét a plébános karjából és utána szaladt. Hosszu szoknyájában meg-megbotolva sietett végig a főutcán, ijedtségében csendesen zokogva, mint a gyermek. Nem bánta, akármilyen szemmel néznek utána az emberek.

— A mama! A mama!

Szalagos kalapja lecsuszott a vállára.

Orlay a plébánostól tudta meg, hogy baj van Simonéknál. Mikor ketten a ház elé értek, a parádés-kocsist és a konyhaleányokat a nyitott ablak alatt találták, halkán suttogva.

— A szegény méltósága meghalt, mondta a kocsis.

A plébános belépett a házba, Orlay egyedül maradt és elszomorodva könyökölt a kerítésre. A nyitott ablakból halk zokogás hallatszott.

— Volt egy boldog ház a világon... Volt és nincs!

Azt hitték, hogy nem bírják el, aztán tul-
estek ezen is.

Forró tavaszi délután volt, mikor a halottas
kocsi fekete bárkaként haladt végig a főutczában
hullámzó sokaságon. Zsuzsa, a folytonos harang-
zugástól kábultan, félig behunyt szemmel, lehajtott
fővel haladt édes atyja karján. Nem könyezett,
nem is érzett fájdalmat, néha azon töprengett csak,
hogyan hol van most. Minden olyan idegen és kü-
lönös volt körülötte. Egy pillanatra úgy rémlett
neki, mintha a budapesti Simonok hangja szólna
hozzá, és a Klárika okos, kisírt arcát látná maga
mellett. Aztán egy barna férfiarczot nézett el hosz-
szan és figyelmesen, és mikor megismerte Orlayt,
zavartan mosolyogni próbált. Most valaki megra-
gadta a kezét: Orlay Bandi volt, a ki a tömegben
melléje furakodott. Hízelegve odaszorította az arcát
a leány fekete keztyűjéhez, aztán együtt mentek
valahová, — de hová?

Nyitott sir előtt állottak. A pap halkan imádkozott, Simon Klári meg hangosan zokogott. Zsuzsa hirtelen megragadta az édes atyja karját.

— Apa, hol van édes anyánk?

— Légy erős, kis leányom, csititgatta az apa.

Simon erre a napra megint magára vette az egyenruhát. Fölemelt fővel, komor nyugalommal állott a nyitott sir előtt, szinte kihívóan nézett farkasszemet a halállal.

— Apa, hol van édes anyánk? hajtogatta a leány, monoton hangon, mint egy elkényeztetett gyermek.

Rettenetes világosság derengett egyszerre a lelkében. Szenvedélyesen kiszakította magát az ezredes karjából és a sirhoz sietett. Ah, — az ő anyját most el akarják temetni!

Az ezredes magához ölelte, az attilája zsinórjaival felhorzsolta az arcját.

— Légy okos, szegény Zsuzsám!

Ott vergődött, az apja mellén, kétségbeesetten, zavart pillantással, elfuló sikoltással. Bandi meg a Zsuzsa szoknyájába fogózott, azt hitte, hogy most mindjárt össze fog dőlni az egész világ.

Megint a kocsiban ültek... A lovak megvadultak és vágatni kezdtek, az ezredes szemébe

nyomta csákóját és hazáig erősen fogta a leányt, kinek fekete fátyola hosszan lengett a kocsi után.

Most ketten az írószobában találták magukat.

— Zsuzsa, talán jó volna, ha levetnéd a fátyolt, mondta később az ezredes.

— Igen, — a fátyolt...

A következő pillanatban már megint elfelejtette, hogy mit akart. Hosszan nézte a kerevet fölött függő rézmetszetet, mely két tülekedő bikát ábrázolt. Ugy rémlett neki, mintha ezt a képet most egészen másnak látná, mint annakelőtte. Vagy sohasem vett magának annyi időt, hogy ilyen figyelmesen megnézzze.

— A fátyolt, Zsuzsa!

Már alkonyodni kezdett, mikor ketten még ott ültek a széles kereveten. Nem beszéltek, csak egymás kezét fogták és figyelték egymás érverését. A leány néha halkan nyöszörgött, aztán mind közelebb huzódott az apjához, végül az arcát egészen beszorította az ezredes válla mögé, a diván párnái közé. Észre sem vette, hogy a cseléd időközben odaát meggyújtotta a lámpát és feltálalta a vacsorát.

— Jó lesz, ha valamit eszik, Zsuzsa, biztatta

Agáta kisasszony, a ki kisirt arczczal került elő valahonnan.

Két nap óta most táltak megint először a Simonék házában. Mikor ott ültek, pillantásuk egyszerre az asztal üres főhelye felé fordult. Az ezredes sötét arczczal tolta félre tányérját, Agáta kisasszony a két kezébe temette arczát, Zsuzsának pedig lángoló vérhullám szökött a fejébe: felállt a helyéről és kiterjesztett karokkal lépett a nyitott ablakhoz. Az ezredes utána ment s a vállára tette a kezét.

Szorosan egymás mellett állottak, sokáig, némán. Csak Agáta zokogott halkan a szobában. Odafenn, az égen, millió csillag ragyogott, és a mint pillantásuk az éj misztikus, fényes méhébe hatolt, gondolataik párhuzamos szárnycsapásokkal kalandoztak vissza a multba. Még egyszer végig kísérték azt a mosolygó martirt szenvedéseinek Golgota-utján, egészen a nyitott sirig.

Zsuzsa aztán figyelmesen nézte atyját, kinek halántékára sötét árnyékot rajzolt a szobában égő lámpa, mig arczát szeliden világította meg a csillagok fénye. Az a romantikus rajongás, melylyel kisleány kora óta délczeg, lovagias atya iránt viseltetett, most egyszerre szenvedélyesen hangot

adott benne és elnémitott minden egyéb érzést.
Odasimult atyjához.

— Ugy-e, te nem fogsz elhagyni? Te nem?

Az ezredes megindultan simogatta a leány
haját.

— Ne félj, kis leányom. Leszek én neked
anyád is!

Mikor Orlay a temetés után első ízben viszontlátta Zsuzsát, a leány éppen azzal foglalkozott, hogy elégesse édes anyjának gazdasági följegyzéseit és ruhalajstromait. A boldogult leveleit, keltük szerint rendezve, gondosan összerakosgatta és elzárta, de ezeket az apró czédulákra irt följegyzéseket kegyeletes szívvvel megsemmisítette, hogy avatatlan kézbe ne kerüljenek. Nedves pillákkal térdepelt a kályha előtt. Mikor Orlay belépett, fölállott a földről és kezet nyújtott neki. A szomszéd mondani akart valamit, de a szó torlán akadt. Zavarában ajkához emelte a kormos kis kezét. Ezzel a kézcsókkal akarata ellenére is kifejezte, hogy egymáshoz való viszonyuk megváltozott: a feketeruhás, karcsu alak, a kivél szemben állott, nem volt már gyermekleány, hanem viruló hajadon.

Orlay eddig is sokat fordult meg a Simonék

házában, de az asszony halála után mindennapos vendég lett. Érezte, hogy ezzel öreg barátja hallgatólag kívánságát teljesíti, de őt magát is vonzotta az a diszkrét, szelid fájdalommal telt levegő, mely a házra borult. Ez a különös levegő, a melynek hatása alatt az emberek halkabban beszélgettek és óvatosabban lépkedtek, egyszerre mintha megértelte volna Zsuzsa gondolkozását: a leány megértette női misszióját, és minden igyekezete oda irányult, hogy helyettesítse az elköltözöttet. Eddig nem igen törődött a háztartással, most egyszerre sokat járt a cselédek után és gondoskodott róla, hogy édes atyja ne nélkülözzön semmit abból, ami megszokott kényelméhez tartozott. Orlayval és Bandival, a kit a leány úgy becézett, mint kotló a csibéjét, egy kis családot alkottak, a családjában a megkomolyodott Zsuzsa volt. Orlay bizonyos megindultsággal figyelt a leány okos viselkedésére, az ezredes pedig szinte beleszeretett a leányába, amióta a kényeztetett gyermekben tisztelni tanulta a nőt.

A mezei munkák idején az ezredes az egész napot künn töltötte a pusztáján, alkonyatkor aztán a két férfi együtt jött be a városba, és Zsuzsa rendszeren Bandi kíséretében várta őket a városvégi

fasor alatt. Az estét az ezredes kerti pavillonjában töltötték, a kerti lámpák mellett, melyeknek fénye fantasztikus rostélyt tört a vadszöllőlugas falába. A leány gondosan elkészítette a kávé, aztán nagy, fehér kötőjében, melyet gyászruhája fölött viselt, odatelepedett Bandi mellé és elgondolkozva hallgatta atyjának mély orgonahangját. Figyelmesen nézte hol az atya, hol a csendesen szivarozó Orlay arcát. Néha az ezredes is elhallgatott, a balzsamos éjszakában halk tücsök-czirpelés és haragos bogárzugás hallatszott, a lugas körül szentjánosbogarak villogtatták kékes fényüket. Ilyenkor a boldogult mosolygó szelleme telepedett az asztal fején üresen álló karosszékbe, míg a leány egy halk sóhaja újra megszólalásra nem készítette az ezredest. Agáta kisasszonyt alig látta Orlay. Ő, mióta az ezredesné társasága nem foglalta el többé idejét, megkettőztetett buzgalommal látott immár félelmetes hosszúra nyuló könyvének a megírásához.

A repczearatás ideje érkezett és Simon ezredes, de a szomszédja is meg lehetett elégedve a terméssel. Az ezredes most már rávette Orlayt, hogy boltoztassa be a mély árkot, mely eléktele nitette a háza tájékát. Ez a munka egész eseményszámba ment, a város heti lapja nagy elégtétellel

konstatálta, hogy ezzel megint nagy lépés történik Köllővár nagyvárossá fejlesztése érdekében, „mivel ezentúl bizonyára az idegenek is szívesebben fogják a várost fölkeresni;“ a két földbirtokos pedig napokon át személyesen ügyelt fel a téglát hordó, maltert kavará munkásokra.

Szeptember elején Simonék Budapestre utaztak, Simon Klárika esküvőjére. A fővárosi bálók ünnepektől szépsége hirtelen elhatározással egy már nem egészen fiatal ügyvéd-képviselőnek nyújtotta kezét. Ez az ember fél emberéleten át mint vagyos, de egyébiránt jelentéktelen ügyvéd élt a többi ezer fővárosi ügyvéd közt, míg aztán egy párba, a melyben egy ostoba véletlen folytán megölte ellenfelét, a társadalmi élet felszínére nem vetette. A párba olyanféle hatással volt reá, mint a mátyásmadárra az, ha fölmetszik a nyelvét: egyszerre beszélni kezdett és szükségét érezte annak, hogy beszéltessen magáról. A párba szerzett neki barátokat és mandátumot, ez adta meg neki közvetve a kvalifikációt arra is, hogy igényt támaszthasson Simon Klárika kezére.

Orlay, a kinek már régóta lett volna Budapestben egy s más dolga, együtt ment Simonékkal a fővárosba. Az ezredesék, gyászuk miatt, nem vettek

részt a templomi szertartásokat követő lakomában, hanem szerencsét kívánva a fiatal házasoknak, felkeresték a szomszédjukat a Trónörökös-utcában. Egyszer-kétszer fel s alá sétáltak a déli korzón, azután együtt mentek a kaszinói ebédlőbe. Délután sorra jártak egypár boltot, — az ezredes, ha rajta áll, Zsuzsa kedvéért kifosztotta volna a piperekereskedéseket, — az esti hajóval pedig visszatértek Köllővárra.

Mikor a porfelhőkbe burkolt főváros, tornyai-val, kupoláival és hidjaival elmaradt a csendesen zakatoló hajó mögött, Zsuzsa lobogó ruhával állott a gőzös orrán.

Az ezredes mély lélegzetet vett.

— Hála Istennek, csak hogy megint haza megyünk!

Ki nem állhatta a nagyvárost. A Zsuzsa izlése nem egyezett meg az apjáéval. — Hiába! sóhajtott, — mégis csak szép város az a Budapest!

Magamról mit szóljak? gondolta magában Orlay. Tavaly ilyenkor még azt hittem, hogy el kell pusztulnom a vidéken és most — no igen, most alig tudtam a nap végét bevárni.

Zsuzsa bekopogtatott Orlay ablakán. Fél év óta, a mióta az édes anyját eltemették, nem járt a város tulsó végén és most megbámulta a nagy változást, melyet barátja házában tapasztalt.

— Milyen helyes házat csinált ebből a zord kőrakásból! Gyermekkoromban mindig féltem a házától, bolond észszel azt képzeltem, hogy idebenn rettenetes dolgok történhetnek. Hanem most olyan barátságos és okos, szinte mosolyog az emberre. Szeretném látni a kertjét is.

— Nos, nézze meg!

— Majd egyszer, apával... Hanem tudja, hogy miért jöttem? El kellett magának mondanom: vendégünk jön. Képzelje, a párisi jön, Réfalvy Jancsi.

Levelet mutatott.

— A festő?

— Ma este már itt lesz. Ha tegnap tudtuk

volna, megvárhattuk volna Budapesten... Hanem én most nem tudom, hogy mit csináljak... Apa reggel óta künn van a pusztán, kiüzentem ugyan neki egy lovas legénnyel, de mégis kérdés, hogy bejön-e estig... Ha nem jön be, arra kérem magát, hogy vigyen ki bennünket a gőzhajóhoz, Agátát meg engem... Aztán egy igás kocsit is adjon, a podgyászának...

— Hosszabb ideig marad itt?

— Ugy írja, hogy egy hónapig vagy kettőig.

Orlay megígérte, hogy úgy lesz, a mint Zsuzsa akarja, aztán hazakisérte a leányt. Zsuzsa utközben egyre Réfalvyról beszélt.

— A kertre nyíló vendégszobát készíttetem el neki, hanem azt már nem tudom, hogy hol fog festeni. Gondolja, hogy az írószoba elég világos?

Délután, mikor a nők éppen föl akartak ülni az Orlay kocsijára, megjött az ezredes a pusztáról. Ostorral a kezében olvasta el a festő levelét.

— Ugy látszik, a fiatal ur megcsömörlött a nagyvárosi élettől. Keskeny talpu poharak ezek a mai fiatalok, mindjárt felbillennek, még az élvezetekből sem bírnak el sokat... Azt írja, hogy szeretné magát egy kicsit összeszedni... Egy nagyobb kompozíción töri a fejét, hanem odafenn nem ta-

lálja meg a kellő hangulatot... Nos, koszttal és kvártélylyal szolgálhatunk neki, hangulat azonban nincs az éléstárunkban...

Azzal felszökött Orlay mellé a bakra.

— Menjünk!

A hajó, Zsuzsa nagy lelki gyötrelmére, jó órai késéssel jött csak móg. Orlay határozott modoru, karcsu fiatal embert ismert meg Réfalvyban. Külseje és viselkedése ment volt minden művész-affektációtól, tetőtől talpig elegáns világfi benyomását tette. Szürke, kissé sötét tekintetű szemével, szőke, merész bajuszával, szabályos, tömör profiljával szép férfi számba mehetett.

Mikor partra lépett, némán megölelte az ezredest. Valamennyien az ezredesnére gondolhattak, mert valamennyijökon meglátszott a megindultság. A festő aztán meghökkenve nézett végig Zsuzsán.

— Hogyan, te vagy az, Zsuzsa?

— Én hát! mondta a leány, könnyek közt mosolyogva.

— Milyen szép, nagy leány lett belőled... Nem tudom, tegezhetlek-e még...

— Talán bizony nagyságotlani fogjátok egymást? pattant fel az ezredes.

A kocsiban a festő szembe került a leány-

nyal és Orlay, bár a lovakkal volt elfoglalva, mégis észrevette, hogy szeme újra és újra megpihen Zsuzsa arcán. Beszél Simonhoz, zavar és szórákozottság nélkül, közbe hosszan és figyelmesen nézi a leányt, a művész szakértő arcátlanságával.

Aztán vacsorához ültek. Agáta kisasszony, rendes szokása szerint, teljesen le akarta magának foglalni az érdekes vendéget, Réfalvy pedig a jó-nevelésű ember türelmével állt neki helyt.

Orlay meg szokása szerint néma maradt. Csakhamar valami ok nélkül való elkedvetlenedés vett rajta erőt. Ennek az embernek a makacssága, a melylyel szemét Zsuzsa arcán legeltette, bántani kezdte, az a fölényes biztosság pedig, a melylyel Réfalvy a társaság minden tagjának a nyelvéen tudott beszélni, nyugtalanította. Nem tartott sokat a saját emberismeretéről, de annyit már is látott, hogy a festő ama ritka erős egyéniségek közül való, a melyek mindenütt érvényre tudnak emelkedni, és a melyekkel szemben senki sem tud közömbös maradni. Ő a maga részéről már is állást foglalt vele szemben: egyszerűen és ösztönszerűen gyűlölte. Gyűlölte, mert önzését sértette az a fizikai és szellemi fölény, melyet nem vitathatott el a festőtől; gyűlölte, mert sejtette, hogy Réfalvy, ré-

gebbi jogaival és nagy energiájával fölfegyverkezve, el fogja tőle hódítani azt a kényelmes helyet, melyet mint Simonék legbizalmasabb barátja eddig elfoglalt; gyűlölte érthetetlen, babonás sejtelemmel.

Az ezredes a festő tervei felől tudakozódott.

— A bűnbánó Magdolnát akarnám megfesteni, mondta Réfalvy.

Agáta kisasszony meg nem állhatta, hogy tényleg bámulatos emlékezőtehetségét ne csillogtassa, és elsorolta az olasz iskolák összes ismert Magdolnáit.

— Oh igen, mondta a festő, — ismerem ezeket a képeket, de azért mégis meg merném kockáztatni azt a véleményt, hogy az igazi Magdolnát még senki sem festette meg. Mindegyik kép többé-kevésbé csinos hölgyet ábrázol, a ki felbontott szőke hajjal, bájos pose-ban könyököl barlangjában, és figyelmesen összecsucsoritott szájjal olvasgat könyvében. Magdolna ez? Képzelden a sziklafalak helyébe selyem-tapétákat, a darócruha helyébe pedig divatos pongyolát, és bátran oda írhatja a kép alá: „Siesta“, vagy „Érdekes olvasmány“. Vagy talán: „Fürdő után“. Én másként képzelem el Magdolnát. A magdalai divathölgyet akkor kell lefesteni, mikor első ízben összetalálko-

zik a prófétával. Kulturtörténeti momentum érvényesül ebben a találkozásban: a keresztény aszkézis győzelme a klasszikus világnézet fölött... A szellem legyőzi a testet...

Még tovább beszélt, növekedő hévvel, beszéd közben a szeme nyugtalanul, szinte megrészegülten simogatta körül a Zsuzsa rózsás arcát. A leány odaadó figyelemmel hallgatta. Orlay egyszerre felállt és jóéjszakát mondott a társaságnak, — mikor már a sötét utcán volt, a kertkerítés mögött még láthatta a pavillon lombfalán átszűrődő lámpafényt, és a tiszta őszi éjszakában hallhatta a festő erőlyes, csengő hangját.

Másnap kissé elcsodálkozott, mikor Réfalvy korán reggel betoppant hozzá. Ujonan épült verandáján ült, a fővárosi hirlapokat olvasgatva, Bandi meg egy jókora vajás cipón rágódott. A festő nevetve nyujtott kezét Orlaynak.

— Simon bátyám mondta, hogy jóban vagytok egymással és hogy szeretné, ha megbarátkoznám veled... Eljöttem hát, hogy megpróbáljam...

Orlay kissé megszégyenülve rázta meg az izmos, keskeny kezét.

— Már ilyen korán talpon vagy? kérdezte.

— Három esztendő óta nem láttam a nap-

fölkeltét, de ezentul gyakrabban fogom megnézni... Ugy találom, hogy nem okosak az emberek, mikor nagy városokat építenek. A nagyvárosban nem él az ember, jóformán csak érthetetlen provizórium az élet.

Ott másoknak él, a társaságnak, — önmagának csak a vidéki élhet... Már komolyan betege voltam Párisnak. Azt hittem, hogy elpusztulok bele és az orvosok nem tudták, hogy mi bajom...

Orlay nem értette tisztán a vendégét.

— Beteg voltál?

— Azt képzeltem, hogy elpusztulok, pedig tegnap óta tudom, hogy nem volt semmi bajom, csak az anyaföldet kívántam vissza, mint Anteusz. A vidéket, a levegő és az erkölcsök tisztaságát... Azt, azt, — a tisztaságot!

Mély lélegzetet vett, mintha tüdeje nem tudna betelni az éles, őszi levegővel, aztán büszke életkedvvel mondta:

— Most megint élni akarok és dolgozni!

Majd hozzátette:

— Neked ezt különben értened kell; hallom, te is ilyenféle regenerálási processzuson mentél át. Így járunk valamennyien. Mikor jóllaktunk azzal, a mit kulturának szokás nevezni, visszakiváncozunk

az aszfaltról a hazai pusztákra, és boldog közülünk az, a ki hazamehet.

Abbahagyták a beszélgetést, Simon ezredes jött a házból, Zsuzsával a karján. A leány ma viselt először félgyászt, fehér-pettyes ruhát, fekete szalmakalappal.

— Eljöttem, hogy megnézzem a kertjét, mondta Orlaynak. Aztán Réfalvyhoz fordult:

— Illik az, a reggeli elől megszökni?

— Sanyargatásoknak vetem alá magamat, hogy jobban essenek utána az élvezetek.

Körüljárták a kertet, a fiatalok előre mentek, a házigazda az ezredes mellett követte őket.

Az ezredes aztán kivitte Zsuzsát és Réfalvyt a pusztára. Nem volt nyugta addig, míg a festő be nem járta vele a dülőket és meg nem bámulta az országos hírű hizókat.

Réfalvyn különben meglátszott, hogy őszinte élvezetet talál az ilyen vidéki szórakozásokban. Ő, a ki egyidőben már úgy érezte, hogy eltompult a világváros körmönfont élvezetei iránt, most egyszerre kedvét lelte abban, hogy az istállókba járjon, tyúktojások után nézzen a padláson, és hogy a konyhában kotnyeleskedjék. Mint a legtöbb városi ember, épp oly szenvedélyes, mint rossz lovas

volt, és az ezredes nagyobb örömet nem okozhatott volna neki, mint mikor egyik szelidebb erkölcsű kanczáját kinevezte a Réfalvy hátasának.

— Mikor fested meg a Magdolnát? kérdezte egy pár nap múlva Zsuzsa.

A kertben jártak, az orgonabokrok közt.

— Nem dolgozhatom, mert nincs modellem, szabadkozott a festő. Boldog volt, hogy valami ürügygel megnyugtathatja művészi lelkiismeretét.

— Modelled leszek, mondta a leány.

A festő elmosolyodott.

— Nem, édes Zsuzsám, nem vagy te Magdolnának való.

Hosszan elnézte a leány arcát.

— Ámbár, a típus megfelelne. Csodálatosan megfelelne. Ez a viruló, bájos életerő, aztán ez a pogány tisztaság a szemedben...

— Magdolna szőke volt, vetette közbe Zsuzsa.

— Miért éppen szőke? Mert egypár száz esztendő óta annak festik? Az semmi! A típus, a melyet képvisel, nem szőke... Meg kell különben nézнем a szent írást...

Tovább nézte a leányt, kutató szemmel.

— Nem, nem, — még sem vagy te Magdolna. A tudás hiányzik az arczodról, és a megbánás...

— Micsoda? kérdezte Zsuzsa nagy szemeket meresztve.

Réfalvy előkereste vázlatos könyvét és leültette a leányt, magával szembe, a pavillonban. Zsuzsa összefonta két karját és ájtatos mozdulatlansággal hallgatta a papiron végigkalandozó plajbász halk neszt. Valahányszor a festő felpillantott a könyvből, a szomjas tekintete mindig kereste a leány pillantását. Zsuzsa arczát e pillantások hatása alatt lassankint finom pirosság borította el, most már állandóan a kerítés oszlopára nézett.

Réfalvy egyszerre letette a czeruzát és hal-
kan mondta:

— Tudod-e, hogy nagyon szép vagy, Zsuzsa?

A leány felszökött helyéről és a vázlatot nézte, de nem volt megelégedve a hasonlatossággal.

— Nem vagyok ilyen.

A festő másodszor is megpróbálta, harmadszor is, majd kedvetlenül tépte ki a lapokat a könyvéből. Végül diadalmasan ütött a kerti asztalra.

— Megvan! Most már tudom!

Zsuzsa beszaladt a rajzzal édes atyjához, Réfalvy meg előkereste pasztell-szineit. Különös szín-problemaként vonzotta az a finom, tompa árnyé-

kolás a leány szeme körül, mely annyira emelte az írisz arany-zománczos fényét.

Jó félóraig dolgozott már, Bandi pedig, a ki nesz nélkül osont be a kerti ajtón, félóra óta ott állott, és várakozásteljesen nézte barátnőjét. Zsuzsa egyszer feléje is nyujtotta kezét, Réfalvy azonban idegesen szólt oda neki:

— Kérlek, nézz a szemembel Csak most!

A fiu később megint eltűnt a kertből, vagy tíz perczig még ott lézengett a kerítés mellett, miután azonban nem vettek róla tudomást, elszomrodva és könyes szemmel tipegett haza.

— Téged mi lelt? kérdezte az atyja.

A fiu jó ideig makacs hallgatásba merült, végül dühösen nyögte:

— Zsuzsa már nem szeret!

Orlay keserűen nevetett.

— Ohó, barátom, meg fogod még tanulni, hogy a féltékenység izléstelen valami.

Másnap esős, szomoru őszi égbolt alatt ébredtek Köllőváron. Az ezredes nyolcz órakor megkopogtatta Réfalvy ajtaját, a festő azonban csak kilencz után mutatkozott, mikor Zsuzsa már nagyon sürgette.

A leány megszeppenve nézett végig barátján.

— Mi bajod? Beteg vagy? Olyan sápadt az arcod!

— Semmi, — csak megöl az időjárás.

Zsuzsa ezen nagyon elcsodálkozott.

— Még ilyet se hallottam! Hogy bánthat az idő a meleg szobában? Én nagyon szeretem az esőt, különösen ha ilyen szép csendesen veri az ablakot.

Aztán reggelihez hívta barátját.

— Gyere, adok jó meleg teát meg vajás kenyeret.

Az ezredes éppen fölállt a reggeliző-asztaltól. Csizmában volt s kaucsuk-köpenyegben. Őt is bántotta az eső, ha nem is az idegei miatt.

— A kukoriczának már nem kell, a szőlőnek sem kell már. Hát mire való? Ha eltart, szépen megkésünk az őszi szántással.

Zsuzsa és Réfalvy később egymás mellé telepedtek az írószoba nagy ablakába. A leány azt mondta:

— Neked valami fájdalmaid van, de én nem értem, hogy mi lehet.

— Bocsáss meg, szegény Zsuzsám, hogy kedvetlen vagyok. Hiába magyaráznám el a bajomat, úgy sem értenél meg.

— Ugy-e, mert nagyon ostoba vagyok?

— Nem vagy az, hanem a te fehér lelked nem értheti meg azt a misztikus sötétséget, a melyből az én bajaim fakadnak... Nevetséges csekélység az egész: valami parányi elváltozás az agyamban, vagy talán csak idegeim excesszív működése, — hanem nekem éppen elég arra, hogy elveszítsem lábam alul a talajt. Az őszi nedvesség néha elég arra, hogy kiforgasson a valómból... Egyszerre rám jön, aztán idegen vagyok önmagamhoz. Végtelen hideg, sötét szomoruság fog el, a melyben elenyészik, megsemmisül minden, a mi szeretet és gyűlölet, becsvágy, munkakedv volt bennem. Minden, a mi a világhoz fűz. Nekem pedig nem marad semmi, semmi, csak a nyomasztó félelem valami közeledő, fekete veszedelemtől... Látod, Zsuzsa, ez nagyon szomorú...

Olyan halálos szomorusággal beszélt. Azután egyszerre félbeszakította magát.

— Minek is beszélek én ilyen ostobaságokat? Ez nem neked való!

A leány megdöbbenve hallgatta, majd lángvörös arczzal mondta:

— De beszélj! Akarom tudni, hogy mi emészt!

Réfalvy fogva tartotta Zsuzsa ujjait és önfelédten simogatta a kis kezét.

— Oh igen, Zsuzsa! Ha előbb kerültünk volna össze, te talán őrangyalom lettél volna. Nem lettem volna olyan rettenetesen elhagyott. Te nem tudod, mi az elhagyottság, — mikor az ember a tolongó sokaság közepett is egyedül jár-ke... Azt hiszem, most már késő van. Ki szabadit meg azoktól a sötét, gyalázatos emlékektől? Azt hittem, léhaságok, — és mindegyik egy-egy maró rozsdafoltot ejtett a lelkemen... Most érzéketlen a lelkem, mint a megvakult tükör. Vagy nincs is lelkem... Ej, Zsuzsa, ha tudnád, ki vagyok, nem tünnéd el, hogy megérintsem a kezedet. Vagy vissza adhatod nekem a romlatlanságomat?

A leány két kézzel szoritotta magához Réfalvy kezét.

— Nem szabad így beszélned, mondta szenvedélyesen, — te nem vagy romlott. Te jó ember vagy, csak valami bánatod van...

Abban hagyták a beszélgetést. Réfalvy fölállt az ablaktól, mert az Agáta kisasszony hangját hallotta. A kisasszony kedvetlen arczczal lépett a szobába és főfájásról panaszkodott. Ő is az időjárást okolta és bőbeszédűen kifejtette, hogy az

idő változása csak a finomodott idegrendszerű kultúremberekre van befolyással, a kik magasabb fajt képviselnek, szemben a parasztidegzetű közönséges emberekkel.

Délután kiderült az ég, másnap pedig az ezredes, a ki egyre azon törte a fejét, hogyan mulattassa vendégét, arra használta a pompás őszi napot, hogy szüretet rögtönzött a szőlőjében. A présház meg az az egy pár hold szőlő, mit óriás szénkénegpazarlással meg tudott védelmezni elkeseredett ellenségével, a filloxerával szemben, a halmos erdőszélen volt, jó félóránnyira a pusztától. Orlayékon kívül meghívót kapott még a plébános és a doktor is.

Az ünnepi program fénypontja a zsványpecsenye volt, mit az ezredes maga süttött. Ennek a zsványpecsenyének bizonyos hirneve volt a vármegyében. Az ezredes taktikai éleslátással kikereszte az erdőszélen azt a helyet, hol erdőégés veszedelme nélkül máglyát lehetett rakni. Aztán a plébános segítségével összegyűjtötte a tüzelőfát, — jó száraz fát, a világért sem korhadt fát. Majd, fehér köténnnyel a csipőjén, személyesen ügyelt fel a szakácsné ténykedésére, a konyhatudomány alapigazságainak fejtegetésével fűszerezve a mun-

kát. Aztán egy hosszú bőrtokból ájtatosan kihuzta az aczélnyársat, egyik ősenek hagyatékát, melyet nagyobb tiszteletben tartott, mint sok ember a dédapai fringját.

Agáta kisasszony azalatt művészi koszorut font folyondárlevelekből az erdei Mária-kép számára. Munkájában Orlay segédkezett neki; Zsuzsa, a festő és Bandi pedig késői vadvirágok után jártak az erdei tisztáson. A meredek réten állottak, körülöttük vakító fehérén világított a szeptemberi nap, behatolva a meggyérült erdő rozsdavörös homályába. Az éles, tiszta levegőben ökörnyal uszott, egy-egy gyöngye szélroham csipogó madarakat sodort el a fejük fölött. Mikor megelégtéltek a zsákmányt, hárman az erdőszélre telepedtek.

— Szép pár, mondta Agáta egyszerre, a fiatalokra mutatva. Aztán rátámadt Orlayra. — Ej, ne tépje a koszorumat!

— Bocsánat!

A szomszéd a koszorúval babrált, de a szeme egyre ott járt a fiatalokon. Csak nézte a leányt, a mint bájosan, önfeledten, boldogan hallgatja a festő szavát. Talán meg sem érti, hogy mit beszél Réfalvy, — gyöngye, merev mosolylyal mutatja a fogsorát, a pillantása meg kitartóan,

esdve, mosolygó kérdésként keresi a festő pillantását.

Agáta kisasszony, a ki nagyon értett hozzá, hogyan kell a férfiak köteles udvariasságával visszaélni, felparancsolta gavallérját egy szikla tetejére, hogy hozzon neki még folyondárt. Orlay onnan felülről is láthatta a fiatalokat. Boldogan, mosolyogva jártak most fel-alá a fák alatt. A leány a kezében tartotta nagy szalmakalapját, aztán egy szál virágot adott Réfalvynak, majd visszavette tőle, hogy újra odaadhassa neki... A ki látta, tudhatta, hogy ez a leány szerelmes. Talán még maga sem tudja, hogy az, de szerelmes... Orlay tudott annyira parancsolni az arczizmainak, hogy közömbösnek látszott akkor is, mikor a két keze remegett az ingerültségtől és a torkában is érezte szíve szilaj lüktetését.

De hát mit is törődött ő azzal a leánynyal? Féltekeny volt, szerette? — Most tette fel magának első ízben ezt a kérdést, és minden csepp vére azzal válaszolt, hogy szereti. Szereti, régóta és öntudatlanul, talán azóta, mikor először meglátta a félig gyermeket. Megszokta, mint valami édes, barna árnyékot, kit mindig maga mellett tudott, és kinek közelsége megnyugvással töltötte el.

Most, hogy váratlanul elfordult tőle, el sem tudta képzelni, hogyan fogja tovább elbirni ezt az életet. Forró, érzékes fájdalmat érzett, és tehetetlenségének tudata szinte kétségbeejtette.

Agáta kisasszony nem volt megelégedve Orlayval; szemére lobbantotta, hogy csupa apró-levelű folyondárt hozott neki, a javát meg fenn hagyta a sziklán; Orlay azt mondta, hogy ebéd előtt még meg akarja nézni az ezredes amerikai vesszőit, és egyedül nekivágott a barázdás táblának. Pedig a vesszők édes keveset érdekelték, csak egyedül akart lenni gondolataival.

Zsuzsára gondolt, az ő elvesztett Zsuzsájára. Ez a szerelemre termett gyermek, telve volt szunyadó szenvedélyvel, szüzsies őserővel. Egy szikra kellett neki csak, hogy emésztő lángra lobbajon. Orlay úgy vélekedett, hogy most már tisztában van a festővel is. Egyike azoknak a hatalmas féljellemeknek, a melyek örvénymódjára vonzzák maguk felé a nőt. Olyan ember, a kinek ellentállhatatlan erőt kölcsönöz az a hazard tulajdonsága, hogy minden pillanatban kész mindenét egy kártyára föltenni. Ilyen emberrel szemben a leány teljesen védtelen. Meglehet, hogy Réfalvy őszintén szereti a leányt — meglehet — de annyi

bizonyos, hogy ő, Orlay, nem változtathat a dolgok folyásán. Réfalvyval ő nem konkurrálhat. A festő mindenben fölötte áll, erényeiben és bűneiben egyaránt. Réfalvy remekmű, ő maga csak kontármunka. Ha sikra száll ellene, biztos a szármalmas vereség.

Orlay lelkében megint felülkerekedett az a különös erély, mely kritikus helyzetekben rendesen legyőzte lelki apathiáját: letesz a harczról, még mielőtt megkezdte volna. Egyebet ugy sem tehet. Ezt az elhatározását következetesen és becsületesen fogja végrehajtani.

Az öregek a fák alatt megterítették az asztalt és Simon ezredes magasra emelte a párolgó tálat, harsogó hangon szólítva ebédhez Orlayt. Az ezredes patyolat jókedvében volt, a minőnek a felesége halála óta egyszer sem látták.

Ebéd után az öregek még borozgattak, a fiatalok pedig, Orlayt és Agátát is közéjük számitva, elmentek az erdei Mária-képhez. Agáta kis-asszony színházi pose-zal koszoruzta meg a képet, Zsuzska pedig csendesén mosolyogva tette le virágait. Orlay olyasmit gondolt magában, hogy a leány valami nagyon édes dolgot kérhet a szent szüztől.

Visszamenet a leány hizelegve karon fogta Orlayt.

— Hogy megyünk majd haza? Három kocsi-
csink van és nyolczan vagyunk.

A szomszéd megértette. A leány az ő párt-
fogásához folyamodott, hogy Réfalvyval egy kocsi-
ban mehessen.

— Majd én viszem Agáta kisasszonyt, maga
menjen Réfalvyval és Bandival.

Mire a három kocsi a lejtős országútra tért,
már bealkonyodott. Az ezredes elől hajtott, kocsi-
ján a virágos kedvű két öreggel, kik még egyre
a zsványpecsenye magasztalásánál tartottak. Orlay
közvetlenül a Zsuzsa ponny-fogata mögött hajtott;
a sötétségben is tisztán láthatta a leány és a fiatal
ember fejének árnyképét; a két fej, a kocsi zök-
kenései közben, hol közeledett egymáshoz, hol meg-
szétvált. Mikor a kőhidhoz értek, leláthattak a sik-
ságra, mely a holdfényben olyan fehér volt, mintha
befujta volna a hó. A két fej, ott elől, egy pillá-
natra egyetlen árnyékká olvadt össze, — Orlay
végig vágott a hámosa szügyén, Agáta kisasszony
pedig sikoltozni kezdett a vágató kocsin. Hanem
azért nem esett baj.

Réfalvy, mikor Párisból jövet együtt utazott

egyik müncheni festőbarátjával, megbeszélte vele, hogy ketten bekalandozzák az Al-Dunát. Majd a szerzőszámokat is magukkal viszik és ha valamelyik parti részlet megkapja őket, melegében vászonra vetik. Réfalvy ezt a művész-kirándulást igen élvezetesnek képzelte, hanem mikor a jó barát most kurtán értesítette, hogy a megbeszélten a budapesti pályaúdváron várja, nagyon szeretett volna szép szerével kötelezettsége alul szabadulni. Az ezredes azonban úgy vélekedett, hogy az adott szó minden körülmények közt kötelező, Réfalvy pedig sötét ábrázattal kezdett csomagolni. Zsuzsa elszomorodva nézte az uti készülődést. Nem fogja látni a barátját két hétig. Két hétig!

A festő elhajtattott a reggeli hajóhoz, a leány pedig nehéz szívvvel, ábrándosan járt-kelt az őszi-esen kopár kertben. Amolyan mélabus őszi idő volt, mikor a napnak még perzselő heve van, de a bokrok árnyékában már dér csillog. Zsuzsa jóformán maga sem tudta, hogy miért szívárog köny a szemébe. Elgondolta, hogy jó volna, ha az édesanyja élne. Nagyon jó volna, mert akkor most kedve szerint kisírhathná magát valakinek a keblén. Ha apa látná most, szokása szerint bizonyára csak ennyit mondana neki: „Egyenesen állj, Zsu-

zsa!“ Agáta kisasszony nő ugyan, de ő most a „Nőiesség hivatásával“ foglalkozik, és aligha értené meg a Zsuzsa baját.

A leány egyszerre felriad: kívül kocsizörgés hallatszik... Majd megáll a kocsi... Valaki becsapja a kerti ajtót... A haraszt gyors léptek alatt zörög... Réfalvy! Egyenesen feléje tart, az orgonabokrok közt.

— Itt vagyok, Zsuzsa! Ne sirj!

Mintha esztendőök óta nem látták volna egymást, megkapják egymás kezét, összeölelkeznek, szenvedélyesen és boldogan. Oh, — nem hagyják el többet egymást. A leány barátja vállára ráhajtja fejét és a nevét suttogja minduntalan.

— Csakhogy itt vagy megint! Olyan rossz volt egyedül. Csakhogy itt vagy!

— Zsuzsa! Zsuzsa!

(A festő barátja meggondolta magát az utolsó pillanatban, nem jött el, csak táviratban mentette ki magát.)

— Most itt maradok, mondta Réfalvy. Nem is mozdulok innen, egy egész hónapig.

Egy egész hónap: verőfényes, édes örökkévalóság!

Az emberek azt mondták, hogy ősz van. Az

emberek bizonyára nem tudták, hogy mit beszélnek, mert tavasz volt. Zsuzsának és Réfalvynak tavasz, viruló, mámorító tavasz. A síkság vakító fényözönben fürdött, a fák hullámozó koronái közt pedig diadalmasan ujjongott a jókedvű szél. Esténként csodálatos, sejtelmes fénynyel ragyogtak a csillagok.

Réfalvyt valami isteni diadalmámor szállotta meg. Diadallal töltötte el az a biztos tudat, hogy ő még szeretni tud. A miben nem hitt, az ime teljesedésbe ment: szeretett a szívével, tisztán és bensőséggel. Az ő bűnös vérének ehez az érzéshez nem volt semmi köze. Nem léha kaland volt ez, hanem az igaz szerelemnek várva várt szent megnyilatkozása. Odakünn, Párisban, az olcsó sikerek közepett elvesztette hitét a nőben és szerelemben. Volt idő, mikor már nem tudott hinni semmiben, a tulajdon tehetségében sem, és mikor megrettent tulajdon lelkének kétségbeejtő ürességétől. És most egyszerre, varázsütésre, fölpattant lelkében a titkos ajtó, és ő boldog csodálattal látta, hogy milyen gazdag kincs rejlik a lelkében. Az ifjuság, a szerelem, a poézis, a művészet mérhetetlen kincse. Ezt a csodát egy leány szüzies szerelme művelte.

Napokon át úgy jártak-keltek ketten Zsuzsá-

val a házban meg a kertben, mint az alvajárók. Édes együgyűségeket beszéltek és nézték egymást, ittas szemmel. És ezzel beteljesült minden vágyuk.

Ekkoriban történt, hogy az anyahelyettes Agáta kisasszony egy hirtelen jött ötletével nagy bosszuságot szerzett Simon ezredesnek. A kisasszony egy éjjel nekiült, és egy gyönyörűen megírt tizenkét oldalas levélben kifejtette Simonnak, hogy az ő helyzete immár tarthatatlan a házban. Fájdalom, nincs még abban a korban, a melyben a nő tulteheti magát a világ ítéletén. (A korra vonatkozó passzust, tekintettel az esetleges ellentmondásra, bizonyos polemikus éllel aláhuzta.) Mig a boldogult ezredesné élt, annak a védelme alatt állott az ő jó hírneve. Most azonban... szóval: Agáta vérző szívvvel bucsut fog mondani a háznak, hol életének legszebb napjait töltötte, ha nem találkozik valami modus vivendi, a mely neki jogává és kötelességévé teszi, hogy itt maradjon. Ennek a modus vivendinek a megtalálását, — a sorok közt olvasható szemérmetes pirulás közepett, — az ezredes lovagias tapintatára bízta...

Simon nevetett is, meg boszankodott is. Lám, Agáta kisasszony feleségül akarja magát vétetni! Ő is levélben válaszolt a kisasszonynak, és ez a

levél becsületére vált írója ravaszságának. Azt a bizonyos modus vivendit egyszerűen nem értette meg, az Agáta kisasszony korából levont következtetést feltétlenül respektálta, de ezzel szemben tromfként kívágta a saját korát, mint a mely Agátának teljes biztosságot nyújt a világ ítéletével szemben. Józan eszű ember nem gyanusíthatja őt azzal, hogy veszedelmes tudna vagy akarna lenni bármely nő hirnévére nézve...

Az ezredes bizott benne, hogy Agáta épp oly hirtelen el fogja ejteni ötletét, a milyen hirtelen megfogamzott a fejében. A kisasszony nem is hozta többet szóba a dolgot, hanem egyelőre a passzív ellentállás terére lépett. Az egész napot szobájában töltötte, a kertbe is csak akkor ment, ha senki sem járt ott, a család apró kirándulásai-ban nem vett részt. Ebédnél látták csak, akkor is néma méltósággal ült helyén.

Az ezredes egyszer napközben a kertben járt, és akaratlan fültanuja volt Zsuzsa és Réfalvy beszélgetésének. A fiatalok a pavillon előtt sütkéreztek és édes ostobaságokat mondtak egymásnak.

— Szép Zsuzsám, okos kis Zsuzsám...

A beszéd értelmetlen volt, de a festő hangja Simonnak a fejébe kergette a vért. Ezer ördög

— hiszen ez a szerelmesek nyelve! Mikor a leány is ilyen álmodozó, tompa hangon szól Réfalvyhoz, az ezredes arcza sötétvörös lett; elszégyelte magát, mint valami szemérmetes vén kisasszony és titokban kisompolygott a kertből. Kis leányszámba vette még Zsuzsát, nem is gondolt arra, hogy a szíve megszólalhasson. Most, persze, megemlékezett arról a nagy változásról is, mely a gyermekén az utóbbi időben végbement. Sokáig töprengett azon, hogy mit kell most tennie, és rajta is megesett, hogy újból visszasírta a meghalt feleségét; visszasírta, hogy nézzen a leánya szívébe, hová az apa rövidlátó szeme nem lát be.

Végre is arra határozta magát, hogy elsőbben is Réfalvyval fog beszélni.

Az férfi.

A festő megsejthette, hogy miért hivatja őt bátyja oly szokatlan időben az írószobába, mert izgatottságtól sápadt arczczal nyitott be hozzá. A lelkiismeretét nem terhelte bűn és mégis dobogó szívvvel lépett az apa elé, — eszébe jutott, hogy egy ízben kihívó mosolylyal nézett farkasszemet egy halálíg sértett férjjel.

Az ezredes maga is izgatottnak látszott, mikor letette kezéből az ujságot.

— Azért hivattalak — hiszen tudod : a gyermek miatt !

A festő ösztönszerűen összekulcsolta a két kezét.

— Bátyám, én nagyon szeretem Zsuzsát !

Az ezredes bólintott a fejével.

— Tudom — elhiszem...

— És Zsuzsa viszontszeret...

— Ezt tőle akarnám hallani !

A leány ott volt a mellékszobában, csak oda kellett neki szólni. Ijedt szemmel, lassu léptekkel jött be, az íróasztal előtt zavartan megállott.

— Rólad beszélünk, Zsuzsa... Mondd meg apádnak, felesége akarsz-e lenni Jancsinak ?

Simonnak és leányának egyszerre jutott eszébe, hogy ők még soha életükben nem állottak szemben egymással ilyen komoly arczczal. Zsuzsa félénken, esdőleg nézett atyjára ; mikor aztán az ezredes egyszerre ellágyult és feléje nyújtotta a kezét, a leány a karjaiba sietett. Simon megindultan simogatta barna haját.

— Egyenesen állj, Zsuzska ! Beszélj, kis leányom !

— Igen, szeretjük egymást, suttogta a leány. Simon a fiatal ember felé fordult. Magához

szoritva tartotta Zsuzsát, mintha azt akarná bizonyítani, hogy a leány még apja hatalmas karjának védelme alatt áll, ha Réfalvyt szereti is. Zsuzsa meg apja vállára hajtotta fejét és onnan nézte mosolyogva szerelmesét.

— Én nem bánom, ha egymáséi akartok lenni, mondta az ezredes. Nem befolyásolom Zsuzsa választását; mehet, a kihez akar; arra ügyelek csak, hogy tisztességes embert válasszon... Hiszen te az vagy. Hanem mindennek megvan a maga formája. Te most nem maradhatsz a házában. Nem mintha félténém Zsuzsát! Tudom, hogy megbízhatom benne, és megbízom benned is. Hanem mindennek megvan a maga formája. Zsuzsa különben is nagyon fiatal még, — úgy gondoltam, legjobb lesz, ha egy esztendőre visszamégy Párisba. Folytatod a mesterségedet, mert jó, ha az embernek foglalkozása van. Esztendő múlva megint eljössz, és ha mindaketten még a régiben vagytok, isten neki hozzád adom a leányomat. Azt hiszem, így kell cselekednem, és a Zsuzsa boldogult édes anyja sem cselekedett volna másképpen...

Az ezredes kissé meg volt indulva, a mi nem gyakran esett meg rajta életében. Mikor megint egyedül maradt az írószobában, megvallotta

magának, hogy ő más férjet választott volna leánynak, ha rajta áll... Különben — és ez a gondolat titkos megnyugvással töltötte el — egy év hosszú idő, egy év alatt sok minden történhetik.

Az ezredes úgy határozta, hogy Réfalvy a legközelebbi villámvonattal menjen Párisba. A vonat vasárnap délben indul a fővárosból. Ma csütörtök van. Simon nem is hozta többet szóba a fiatalok előtt a történeteket, bár egész viselkedéséből láthatták, hogy szüntelen éber figyelemmel kíséri őket. Asztalnál keveset beszél, ha megszólal is, közömbös dolgokra tereli a beszédet, de a házból három napig ki sem mozdul.

Réfalvy lelkét úgy nyomta a közeli válás gondolata, mint valami halálos veszedelemnek az előérzete. Sötét bánata annyira átragadt Zsuzsára is, hogy a leány első este álomba sirta magát, mint a gyermek, és reggel sápadt arczczal jött az ebédlőbe. A festőt szomorú sejtelmek gyötörték. E verőfényes vidéken egypár hét alatt visszanyerte ifjúságát, életkedvét, lelkének elvesztett tisztaságát, — és mindezt most vissza kellett vinnie a városba, a melytől a távolban épp annyira iszonyodott, mint az ott töltött évek idegsorvasztó emlékeitől. Ugy érezte, hogy kétségbeesett makacssággal kell ragaszkodnia

a leányhoz, ki megadta lelkének a gyógyulást és az újjászületést. Ez az utolsó alkalom, hogy végleg megmeneküljön álmatlan éjszakáinak sötét rémeitől, — ha ezt az alkalmat elmulasztja, mindennek vége lesz.

Nem is beszélhettek egymással kedvük szerint, mindig ott tudták a közelükben az élesfűlű ezredet. Első este az ujjaik egy pillanatra összetalálkoztak a kerti lépcső karfáján. A két forró kéz érintkezése szívhöz szólóbban beszélt, mint egész aznapi beszélgetésök.

Pénteken este egy pillanatra egyedül találták magukat a sötét folyosón. Az anyahelyettes Agáta ajtaja előtt történt, hogy a két szerelmesen remegő ajkpár elsőízben egymáshoz tapadt, végtelen hosszú, lángoló csókban.

Szombaton este az ezredes azt mondta nekik:

— Bucsuzzatok el egymástól, Jancsi holnap reggel indul.

— És én? kérdezte Zsuzsa elálló lélegzettel.

— Hajnalban indul, mikor még sötét van. Majd magam kísérem ki a hajóhoz, — te nem kelhetsz fel olyan korán.

Erre nem számítottak. Az ezredes rendelkezése olyan fájdalmasan és váratlanul érte őket,

mint valamely nagy szerencsétlenség. Abban biztak, hogy reggel még lesz alkalmuk, hogy titokban egypár szót mondjanak egymásnak. Ennyit csak: Szeretlek és hü leszek hozzád! — De mikor ez a kevés is olyan végtelenül fontos lett volna nekik.

Zsuzsa némán nyújtotta oda jegyesének hideg kis gyermekkezét.

— Isten veled!

— Isten veled, Zsuzsa!

Még sem csókolta a jegyesét. Az ezredes az ajtóig kísért a fiatal embert és a vállára tette a kezét, mintha azt akarná mondani: Sebaj, fiu! lesz még szőlő, lány kenyér! Zsuzsa pedig szédüllő fejjel ment a szobájába, ott ruhástól levetette magát az ágyára és keservesen sirdogált. Egy álló esztendeig nem fogja látni!

Már éjfélre járt az idő. A ház elcsendesedett, csak Réfalvy járt még fel-alá a szobájában. A lámpát eloltotta; a hold besütött a szobába, az ablakrács árnyképét odarajzolva a szőnyegre; az őszi éjszakából csodálatos hangok szűrődtek be. A festő érezte, hogy nem fog aludni egész éjjel. A feje lángolt, a szive dühösen lüktetett... Minnennek vége volt! Nem fogja látni többet a leányt, biztosan tudta, hogy nem fogja többet látni...

Elkeseredésében, kétségbeesésében közel volt hozzá, hogy ő is sirva fakadjon.

E pillanatban úgy rémlett neki, mintha odakünn, a folyosón, halk mozgást hallana. Igen, valaki járt odakünn. Az izgatottságtól elálló lélegzettel hallgatózott, majd hirtelen és nesz nélkül kinyitotta az ajtót. Odakünn a holdfényben, karjával az ajtónak támaszkodva, ő állott, ő a kire éppen gondolt.

— Zsuzsa! suttogta.

A leány összekulcsolta a két kezét és úgy tekintett reá. Azért jött, azért kellett jönnie, hogy még egyszer lássa és elmondhassa neki: Hü leszek hozzád!

Réfalvy remegő kézzel simította végig a leány haját, Zsuzsa pedig ellentállás nélkül követte őt a szobába.

Az ezredes hajnalban kikísérte Réfalvyt a hajóhoz, aztán megkönnyebbülten lélegzett fel, hogy végre jó lelkiismerettel láthat megint a dolga után. Magában azt a megjegyzést tette, hogy egyszerűbb feladat egy ezred katonára vigyázni, mint egy szerelmes leányra, még ha az a leány olyan jó és engedelmes is, mint az ő Zsuzsája. A Dunától egyenesen kihajtatott a pusztájára, és mikor délben arról értesítették, hogy a szomszéd tanya alatt az Orlay szürkéit jártatják, menten átbaktatott a szomszédhoz.

— Egész örökkévalóság, hogy nem láttalak. Hát te egészen megfeledkeztél rólunk?

Orlay azzal mentegetőzött, hogy sok a dolga. A felesleg takarmánynyal tejgazdaságot akar kezdeni a városi fogyasztók számára és már vett is a bárótól egy pár szép svájci tehenet. Ez, persze, víz volt az ezredes malmára. Tőviről hegyire meg-

vitatták a dolgot és közben megebédeltek ketten a pusztán.

Orlay ebéd után a festő felől tudakozódott és az ezredes most már elmondta barátjának az utolsó napok eseményeit. A szomszéd nyugodtan, csendes fejbolintással hallgatta. Nem látszott az arczán semmi változás, csak szeme kerülte következetesen Simon pillantását és elgondolkozva tévelygett a pusztai ház tetején. Később eszébe jutott, hogy gratulálnia illenék. Az ezredes nem fogadta el.

— Még korai... Aztán, őszintén szólva, Réfalvy kifogástalan ember, de ha rajtam áll, nem ő lesz a vőm... Hanem, ugylátszik, nem rajtam áll.

Az ezredes megengedte jövődőbeli vejének, hogy minden héten egyszer írjon Zsuzsának. Az első levelet már egy pár nap múlva meghozta a posta. Réfalvy még Bécsből irt. Simon felbontatlanul adta át a levelet leányának. Ő maga is megörült a festő levelének, mert abban bizott, hogy ettől majd megjön, Zsuzsa régi jó kedve. Hanem a Zsuzsa régi jó kedve nem jött meg többet. Nem volt éppen szomorú, a szeméről ítélve nem is igen sirt, csak szerényen és némán járt-kelt a házban. Egész igyekezete láthatólag oda irányult, hogy minél kevesebb alkalmatlanságot szerezzen környe-

zetének, hogy minél kevesebb tért foglaljon el a világban. Modorát valami szelid alázatosság jellemezte, mely az ezredest megindította.

Az öreg sehogysem akart megbarátkozni ezzel az új modorral. Micsoda apácza-tempók ezek? Miért nem nevet Zsuzsa, miért nem futkos a városban, felvirágozva, mint hajdanában?

Egyszer elcsipte a leányt, miután este apja elé tette a teáját és ki akart osonni a szobából. Megfogta a két kezét és magához vonta.

— Egyenesen állj, Zsuzska! Nézz a szemembe! Hát nem vagyunk már a régi jó barátok? Hát nem szeretjük már egymást?

A leány nem nézett a szemébe, hanem hízelve odadörzsölte az arcát apja vállához.

— Vétettem ellened? kérdezte Simon halkabban.

A leány szenvedélyesen tiltakozva simult hozzá.

— Nem, nem apám! Te olyan jó vagy, olyan nemes!

A hangja halk zokogásba fuladt. Az ezredes szeretettel simogatta Zsuzsa barna fejét. Hál' istennek, — Zsuzsa még szereti! Hanem azt a fiút még az édes apjánál is jobban szereti... Az öreg

olyasmit érzett, a mit féltékenységnek lehetne nevezni.

Zsuzsa azalatt már megint kiosont az írószobából.

— Hát Orlay miért nem jár többet hozzánk? És Bandi?

Egyszer megint elhozta Orlayékat estére. A szomszéd szabadkozni akart, holmi fontos teendőket emlegetett, de az ezredes kurtán karon fogta és magával vitte. A leány láthatólag megörült a vendégeknek, különösen Bandinak. Egész este el nem eresztette maga mellől a fiút, a szobájába, a konyhába is magával vitte. Mikor aztán a két férfi, vacsora után leült a kályha mellé sakkozni, Zsuzsa, Bandival az ölében, hozzájuk telepédett egy alacsony puffra és figyelmesen nézegette a játékukat.

Az ezredes szeretett játékközben beszélgetni és szóba hozta a nap eseményét, mely ezidőszerint lázban tartotta a kis város közvéleményét. Valami Ubrik Borbála-eset adta elő magát Köllőváron. Egy vastagnyaku szőlősgazda azzal büntette meg a bukott leányát, hogy lenyirta a haját és hónapokig a pincze sötét zugában lánczon tartotta a leányt. A csendőrség irtóztató állapotban találta meg a boldogtalan teremtetést.

— Ez az apa fanatikus barom, mondta Orlay szárazon.

Simon vállat vont.

— Nem lehet vele ilyen kurtán végezni. Mindenesetre brutális ember — de hiszen azért paraszt! — hanem olyan ember egyszersmind, a ki tart valamit a neve becsületére. És ez mindenesetre tiszteletreméltó jellemvonás. Végre is ma az a felfogás, hogy a gyermek gyalázata visszahull a szülő fejére. Mig ez a felfogás uralkodik, addig a szülőtől nem is lehet elvitatni azt a jogot, hogy kegyetlenül megbosszulja a nevén ejtett szégyent. Az az ember példátlan brutalitást követett el, — ha egyszerűen megöli a gyalázatos perszónát, akkor igazat adok neki...

Simon ezredes is, mint a legtöbb férfi, két-féle álláspontból ítélte meg a bukott nőt. Az egyik álláspont a családon kívül álló emberé, ki föltétlenül megbocsát minden bűnt, mely mellett a szerelem szól, mint enyhítő körülmény. (Ezt az elvet főleg alantas tiszt korában vallotta, mikor az egész olaszországi hadtest beszélt Simon főhadnagy szerelmi kalandjairól.) A második álláspont a család-apáé, ki irtószóval szigorral ítél el a család tisztasága ellen elkövetett minden merényletet.

A két férfi nem folytatta tovább a beszélgetést, hanem döntő ütközetre vezette királynőit. Nem is vették észre, hogy Zsuzsa krétafehér arccal emelkedik fel helyéről és lassu léptekkel megy ki az ajtón. Bandi észrevette és utána sompolygott. Mikor a leány sötét szobájába ért, odalépett a kertre nyíló ablakhoz és a vasrácsnak szorította homlokát. Nézte a holdat, a mely végtelen közömbösen világította be a szomorú, kopár kertet, és nagyon szeretett volna sirni, de nem tudott. Csak akkor tudott, mikor egy meleg kis kéz érintette ujjait és Bandi hizelegve simult hozzá.

Mikor Orlay hazafelé indult, az ezredes utána szólt:

— Ilyen családi estét megint gyakrabban kellene rendeznünk.

A szomszéd nem válaszolt, de tisztában volt magában azzal, hogy lehetőleg ki fog térni az ezredes meghívásai elől. Ha becsületes és következetes akar maradni, nem szabad a leányt sokszor látnia.

A tél folyamán megérlelődött Orlayban a terv, hogy bérbe fogja adni a birtokát, ő maga pedig vissza megy a fővárosba lakni. Az utolsó két termés sokat lendített anyagi viszonyain, egyik szomszédja pedig, a svájci teheneiről nevezetes Iványi báró,

a kit vállalkozó szellemű jószágigazgatója nagyszabású bérletekbe vitt bele, szerfölött előnyös ajánlatokat tett neki. Orlay különben is megint elvesztette kedvét a gazdálkodástól, Köllővárt pedig ujabban kiállhatatlannak kezdte találni. Ha szerényen meg tud élni a fővárosban, a bérlet lassan, de biztosan törleszti a jószágot terhelő adósságokat. Ő pedig meg volt róla győződve, hogy most már van tehetsége a takarékosághoz.

Egypárszor átkocsizott Iványi báróhoz. A báró érdekes különcz-számba mehetett, a mennyiben megcsinálta azt az elég ritka dolgot, hogy alig harmincz esztendő alatt végigélte egy hetven éves ember életét. Persze, csak fontosabb mozzanataiban, a kevésbé érdekes köznapiasságokat átugorva. Mint óriási vagyonnak örökösét, tizenhét éves korában nagykorusították, tizenkilencz esztendőskorában pedig, esztelen költekezésekkel járó kicsapongásai miatt, megint gondnokság alá helyezték. Huszonkét éves volt, mikor a duhaj legényélettől fáradtan, a házasság biztos révébe menekült. Egy életkedvtől viruló, ragyogó szépségű leányt adott hozzá, ki a következő esztendőben már gondoskodott róla, hogy sokat tapasztalt ura a megcsalt férj tapasztalatait se legyen kénytelen nélkülözni. A

báró megnyerte ugyan a válópört, de a csábitótól golyót kapott a tüdejébe. Ezt a golyót utazni vitte, három esztendő alatt kétszer is körülbarangolván a földtekét. Mikor visszajött, kiment a birtokára gazdálkodni. Huszonhat esztendő korában nem volt már semmi vágya, csak nyugalom után kívánczozott. Most visszavonultan élt, mint embergyülölő, és takarékoskodott, mint egy uzsorás.

A báró különben elmés ember volt, ki magányában bizonyos olvasottságra is tett szert. Ő maga nem igen tett látogatásokat, de azért érdeklődött a vármegyei családok viszonyai iránt és ismerte a megyében keringő pletykákat.

Tavasza úgy fordultak az alkudozások, hogy Orlay elfogadhatónak találta a báró ajánlatát. Mikor egyszer megint áthajtatott az iványi kastélyba, a báró éppen kimenekült a fürdőszolgadögönyöző kezei alul és a parkban sétált. Ott bukkantra, az óriás diófák alatt, a mint fáradt, zökkenő léptekkel tolta előre vezna testét. Meglátta Orlayt és szemébe nyomta a monokliját.

— Megbocsáss, — folytatnom kell a sétámat. Ha kedved van, tarts velem... A szerződés miatt jöttél?

Orlay, gyors sétaközben elmondta, hogy meg-

gondolta magát. Elfogadja a báró feltételeit. Ez tehát rendben volna. Holnap, kihozzák a közjegyzőt, aztán megcsinálják az írásokat is.

— Nálam ebédelsz? kérdezte aztán Iványi.

— Köszönöm, dolgom van odabenn.

Kezet fogtak. A bárónak eszébe jutott valami.

— Szoktál te párisi ujságokat olvasni?

— Nem.

— Félretettem neked egy csomót, majd Demeter oda adja. Olvasd el belőlük, a mit kék czeruzával megjelöltem.

— Miről szól?

— A te Réfalvy barátodról. Jean Réfalvyról, a festőről. Gondolom, rokona Simon ezredesnek? Add oda a lapokat Simonnak is...

A báró maliciózus mosolylyal bucsuzott el vendégétől, Orlay pedig átvette a komornyiktól az ujságlapokat és kocsijára ült. Vajjon mit írhatnak a lapok Réfalvyról? Bizonyos, hogy valami művészi sikeréről adnak hirt... Alig hogy a kocsi kiért a faluból, Orlayn erőt vett a kíváncsiság. Átadta a gyeplőt a legénynek, reá parancsolt, hogy lassu ügetőben hajtson és a térdére terítette az egyik ujságlapot. A „Gil Blas“ volt. Tíz sort olvasott, aztán rászólt a legényre: Lépést hajts!

Cora de Gratiolet, a császárság hirhedt courtaneja, kit vörösre festett hajáról és kövér kocsisáról ismer a köztársaság Párisa is, a Bois de Boulogneban revolvert fogott Yvette d'Armanvilliersre, és kétszer reálőtt. Yvette különben arról nevezetes, hogy szelid galambszeme van és hogy két esztendővel ezelőtt egy hindu herceget annyira tönkretett, hogy a hercegnek az angol kormányhoz kellett utiköltségért folyamodnia.

Az ügy az esküdtek elé kerül és „tout Paris” ostrom alá veszi a Palais de Justice-t. A vizsgáló bíró, a „cherchez l'homme”-féle elv alapján megtudta, hogy a két hölgy közti gyűlölködés okát Jean Réfalvynak hívják.

Cora de Gratiolet egy cseppet sem titkolózó, és a végtárgyaláson elmondja, hogy Jean neki szeretője volt, de Duval kisasszony, — Cora következetesen ezt a nevet adja szerencsés vetélytársának, — elbolondította tőle. — Kétszer is láttam őket kocsikázni a Boisban. Dühbe jöttem, mert tudtam, hogy kaczagnak rajtam. Én fizetem ezt a szép urat, és ő másnak a kedvese . . .

A tanunak beidézett Réfalvy dühtől eltorzult arczczal szökik fel helyéről.

— Gyalázatos rágalom!

A második császárság jól konzervált szépsége nyugodtan mondja a szemébe:

— Igen, kicsikém, megfizettelek.

Ügyész: Magyarázza ki magát!

Cora: Én istenem, hát nem adhattam ki neki a havi bérét, mint valami cselédnek, hanem képeket rendeltem nála. Hiszen ez az úr festő!

Réfálv: A tisztességes munkáért fizetett meg, és ehhez joga van a művészeknek.

Cora (fitymálva): Tisztességes munkának nevezi azokat a mázolásokat? (Derültség a közönségben.) Ha látnák az esküdt urak! Tenyéryi vászon-darabon egypár kopár fa meg egy felhő... Ára ötszáz napóleon... Nem is függesztettem a szalonnomba...

Ügyész: Ki szabta meg a festmények árát?

Cora: Én. Annyit adtam értük, a mennyire Jean urnak szüksége volt. (Derültség.)

Sorra kerül Yvette. Meglepően igénytelen, de szakértők véleménye szerint remek szabásu ruhában jelenik meg. A modora is megnyerően szerény. Mikor föláll helyéről, Cora bizalmasan odaszól a védőjének:

— Milyen tisztességes!

Yvette (szerényen): Nem tagadom, hiába is

tagadnám, a multam nem kifogástalan. De nem habozom kijelenteni, hogy szakítottam a multammal. Azt hiszem, az igaz szerelem megneemesítheti az embert annyira, hogy visszanyerje a tisztességet. (E szavaknál gyöngéden és szerelmesen néz Réfalvyra.) Mi szeretjük egymást Jeannel, de az tisztességes szerelem... (Derűtség.) Mikor az az asszony megsebesített a Bois-ban, Réfalvynak menyasszonya voltam...

Cora: Nem rossz.

Yvette, felelet helyett, kivesz a kebléből egy írást és bemutatja a törvényszéknek. A fontainebleau-i polgármester bizonyítványa, hogy a végtárgyalást megelőző napon törvényesen megesküdött előtte Jean Réfalvy ur Yvette Duval kisasszonnyal.

Ez a fordulat szenzációt kelt a hallgatóság körében. Még Cora is elnémul. Csak a végtárgyalás után mondta a „Gil Blas” tudósítójának:

— Eh, könnyű most tisztességesnek lenni, mikor évjáradékot szereztünk a hindutól!

Orlay növekedő undorral olvasta végig ezt a gyalázatossgot.

— A nyomorult! És én keztem fogtam vele!

Azután hirtelen felülkerekedett benne a diadalmas öröm. Zsuzsa most szabad! Kikapta a legény

kezeből a gyepelőt és ostorával a szürkék füle közé csördített. Eleintén gyors ügetőben röpült végig az úton, aztán, mivel a köllővári torony kétségbeejtő lassúsággal emelkedett csak fel a dombhát mögött, vágatásra nógatta az állatokat. Tajtékos lovakkal ért a háza elé.

A szerencse kedvezett neki: mikor leszökött a kocsiról, a főutczában látta Simon vállas alakját. Éppen a patikussal veszekedett, hogy miért nem öntözi a háza előtti platánfákat.

— Simon! Simon!

Az ezredes sebesen jött feléje. Orlaynak eszébe jutott, hogy az ő örömtől sugárzó arcza sehogy sem illik a helyzethez. Próbált hát komor lenni. Bevitte az ezredest a házba.

— Édes, jó barátom, te férfi vagy, — nincs reá szükség, hogy csürjem-csavarjam a dolgot... Olvasd ezt! Réfalvyról szól.

Csakhogy az ezredes nem értett francziául. Orlay tehát rögtönözve lefordította neki a „Gil Blas“ egész cikkkét, szóról-szóra.

Az ezredes némán hallgatta, az arcza lassanként halottsápadt lett. Egyszer-kétszer rekedt hangon kérdezte:

— Ez van benne? Igazán ez?

Remegő kézzel vette kezébe az ujságot és megkereste öcsce nevét. Orlay pedig elővette a „Figarot“ is, majd a „Cocardeot“. Most már belegyakorolta magát a fordításba, elég folyékonyan olvasott magyarul a francia szöveg nyomán.

— Ocsmány! Gyalázatos! dörmögte Simon, összeharapott fogakkal.

Ocsmány és gyalázatos képet nyújtott a párisi hálósobák szennyese, a mint itt kiteregették, a téli álmából ébredező, ostoba kis mezővárosban. Az ezredes, a ki egész életében a végletekig vitt lovagiaság fanatikusa volt, teljesen képtelen volt arra, hogy megértse a kitartott férfi gyászos komédiáját. Dühös undorral kiáltott fel:

— Ej, ezt a kutyát le kellene bunkózni!

Aztán a leányára gondolt.

— Szegény, szegény kis Zsuzsám!

Az ablakhoz lépett és ajkát rágva, sötét arcczal bámult az utcára. Orlay rátette kezét barátja vállára.

— Nem értelek! Hát szabad neked erre a dologra még egy szót is vesztegetned? Hiszen mindez olyan feneketlen komizás, hogy már nem is tragikus, inkább nevetséges. Én ugy képezem, nekünk ebben a dologban már csak egy a teendők:

el kell felejtenünk, hogy volt valaha egy ember a világon, a kit izének hívtak . . . (Nem tudta a nyelvére venni a Réfalvy nevét.)

Simon belátta, hogy Orlay igazat beszél.

— Jól van, jól, — de mi lesz a leánynyal? Mit mondjak neki? Hogyan adjam tudtára a történeteket?

— Gondolod, hogy — nagyon szereti még?

Az ezredes búsan bólintott a fejével.

— Nagyon szereti.

Orlay az ajkába harapott.

— Ej, én a radikális kúra mellett volnék! Add oda neki az ujságot, hadd tudja meg, ki az az ember . . . Okos leány, erőslerkü és nobilis gondolkodásu . . . Egy-két nap alatt ki fogja magát sirni, aztán — no igen, aztán épp annyi megvetést érez majd iránta, mint mi ketten.

Tintával nekiültek az ujságnak és gondosan befeketítették a legerősebb kifejezéseket. A mi megmaradt, az is elég erős volt még egy fiatal leánynak.

Orlaynak, mikor magára maradt, első dolga volt üzenetet küldeni a bárónak. A bérszerződésből nem lesz semmi. Most már nem adja a pusztáját, nem egy millióért sem!

Simon nem találta otthon Zsuzsát; a leány a templomban járt, aztán kiment az édes anyja sirjához, hol utóbbi időben sokat megfordult. Csak délben jött haza. Mikor meglátta az édes atyját, mosolyogni próbált és megcsókolta az arcját. Aztán elfordította a fejét, és azt kérdezte, hogy mi jött a postán. Semmi. Hirlapok és árjegyzékek, egyéb semmi. Párisból már egy hónap óta nem jött hír...

Az ezredes ebéd utánra halasztotta a mondanivalóját. Ugy gondolta, hogy a gyermek legalább hadd ebédeljen meg békességben... Ebéd közben néha meg-megtapogatta a mellét: az az átkozott ujságlap halkán zizegett az ujjai alatt.

A leány az írószobába telepedett, könyvvvel a kezében, Simon pedig asztalához ült és gazdasági följegyzései közt kezdett babrálni. Egypárszor már bele akart kezdeni a dologba, de aztán megint elharapta a szót. A leány olyan jóízűen olvasott... Most elálmosodott egy kicsit, a könyvet az ölébe tette és halk sóhajjal dőlt hátra a széles kereveten. Jó ideig félig behunyt szemmel, mosolyogva nézte atyját, azután felrezzent.

— Mi az, apa? Olyan különösen néztél most rám!

— Én? nevetett Simon.

A kalapja után nyult és kiment az utcára. Elhalaszthatja a dolgot holnapra is, nem kell annak éppen ma meglennie. — Aztán egyszerre eszébe jutott, hogy a leány most egyedül van és bizonyára elábrándozik szerelmén. Nem, nem! Hamar végét kell vetni a dolognak.

— Szegény Zsuzskám, nagy baj van!

— Apa!

— Szükség van reá, hogy most okos légy és nagyon erős. Fogd ezt az ujságot, eredj a szobádba és olvasd végig figyelmesen. Gyalázatos dolgok vannak benne, a melyeket megint ki fogsz irtani az emlékezetedből. Ha végig olvastad, jusson eszedbe, hogy van valakid, ki jobban szeret, mint bárki más: az apád. Sirhatsz is egy-két óráig, aztán eljössz hozzám és majd próbálunk egymással okosan beszélni.

A leány megismerte a lapon a franczia nyomtatást.

— Meghalt? dadogta sápadtan.

— Nem, nem halt meg!

Zsuzsa még ott állott, a lappal a kezében, és mereven nézte atyját.

— Menj a szobádba, Zsuzsa!

Ment.

Simon leült és az óráját nézte. A kis mutató rettenetes lassúsággal fordult. Öt percz! Most már végig olvashatta a cikket . . . Bizonyára nem érti meg első olvasásra és újból kezdi . . . Tíz percz! Az ezredesen gyötrő türelmetlenség vett erőt. Kísompolygott a folyosóra, Zsuzsa szobájának üvegajtájához. A függöny hasadékan át látott egy darabot a kiskerevetből meg a leány sötétzöld ruhájából. Semmi nesz odabenn, — ügylátszik, a diványon ül és még egyre olvas, — vagy gondolkodik? Vissza ment az írószobába, jó negyed óra múlva megint ott állott az üvegajtó előtt. Minden a régiben volt, a ruha is még ugyanolyan ránczokban simul a Zsuzsa lábához, mint az imént.

Az ezredes belépett. Az ujság szétterítve feküdt a szőnyegen, a leány pedig mozdulatlanul térdepelt a kerevet előtt, arczát keresztbefont két karján pihentetve. Simon első pillanatban azt hitte, hogy a nagy felindulás eszméletét vette, mikor azonban a kezével megérintette Zsuzsa arczát, úgy tapasztalta, hogy az arcz forró. A pillája nem is nedves. Az érintésre kissé összerezzen, de nem mozdult meg. Akkor sem, mikor az apja a nevéen szólította.

Simon odaült a kerevetre és szeliden fel akarta emelni Zsuzsát. A leány némán és hevesen ellenkezett, de aztán apja ölébe szoritotta az arcát és megint mozdulatlan maradt.

Sokáig voltak így, két óránál tovább. Az ezredes csendesén simogatta a leány fejét, közbe megindult, halk hangon beszélt hozzá.

— Meg kell békülnöd a sorsoddal, szegény Zsuzsám... Meglátod, idővel jóra fordul minden... Fiatal vagy, gyermek vagy, egy egész élet van még előtted... Egy pár esztendő múlva majd úgy fogsz visszaemlékezni erre a nagy bánatra, mint valamely ostoba álmra... Meglátod, milyen jó dolgunk lesz együtt! Megint úgy lesz minden, mint volt régen, mikor még kis leány voltál... Az öreg ponnyk helyett veszek neked egy pár fiatal csikót, aztán te hajtasz ki a pusztára...

Tovább is beszélt, ígért neki füt-fát, hogy elcsitítsa, mint a síró gyermeket. Pedig Zsuzsa nem is sirt és egy szót sem értett meg abból, a mit az édesatyja mondott. Az újságczikkéből is csak annyit értett meg, hogy Réfalvy mást vett feleségül. Mást, nem őt, a ki már a feleségének kellett hogy tekintse magát. Egyszerre fölébredt benne az a tudat, hogy ő bukott leány. Kuszált gondolatai egymást kergették. Egyre

az a parasztleány járt az eszében, a kit az apja lán-
czon tartott a pinczében... Mi lesz most? Az apja
szeretetét már csak hazugsággal tudja megtartani,
az emberek megvetése elől is csak csalással tud
menekülni. Talán meg kellene vallania mindent?
Nem, nem! Megölné a szégyen... Érezte, hogy most
mindennek vége van. Lerogyott a kerevet elé, be-
hunyta a szemét, visszafojtotta a lélegzetét. Nem
akart hallani és látni, meg akart semmisülni.

Most egy jószágos, mély férfihang szólott
hozzá, gyöngéd kéz simogatta a fejét. Jóformán
azt se tudta, hogy kicsoda, csak érezte, hogy jól
esik neki.

Már bealkonyodott, mikor lassan fölemelke-
dett. Zavartan nézett az apjára, aztán ösztönszerűen
a haját kezdte rendezgetni. Az ezredes homlokon
csókolta.

— Bátor, jó kis leány vagy... Ugy-e, okos
leszel?

— Okos leszek! suttogta Zsuzsa halkan.

— Most maradj még itt egy fél óráig, aztán el-
jössz utánam az írószobába, Jó lesz?

— Jó...

Mikor az ezredes léptei elhangzottak a folyo-
són, Zsuzsa magára kapta kis kabátját és a fejére

tette prémes sapkáját. Esze nélkül sietett ki a házból, ki az utcára. Valahová akart menni — de hová? Igen, az édes anyjához.

Odakünn a fák már rügyezni kezdtek, de egypár sirdomb oldalán még hó folt fehérlett. Zsuzsa könnyü léptekkel sietett a kis gót kápolnához, melyet az ezredes a felesége emlékének emeltetett; ott nekitámaszkodott az elzárt ajtó vasrácsának. Epedve nézett be a puszta kis kápolnába, melynek padlóján gyűrűs kőlap zárta el a kriptába vezető lépcsőt. A festett kis ablakokon busan szűrődött át az alkonyi fény.

Zsuzsára egyszerre reájött a sirás. Olyan régóta nem tudott már sirni, most ellentállhatatlanul patakzottak a könnyei. Két keze erőtlenül siklott le a vasrudon, ő meg zokogva térdepelt a kőküszöbön. A temetésén sem siratta úgy az édesanyját, mert most értette csak meg, hogy kit vesztett el benne. Ha az édesanyja élne, annak elpanaszolná minden baját... Annak el merné panaszolni... Ha az édesanyja élne, akkor nem is történt volna semmi baj...

— Zsuzsa!

Valaki szólt hozzá. Orlay volt, Bandival. Délután állították fel a temető tulsó sarkában Bandi

édesanyjának a sírkövét, — Orlay ezzel beváltotta régi fogadalmát, — s apa és fia most megint kijöttek, hogy megnézzék. Bandi ismerte fel a sirok közt elsurranó sötét alakban Zsuzsát.

— Zsuzsa, mit csinál itt egyedül?

A leány zavartan pillantott reá.

— Az édes anyám! Az én jó, édes anyám!

— mondta csendes siránkozással.

Orlay megfogta a kezét.

— Jöjjön, Zsuzsa, hazaviszem. Sötét van itt és hideg. A sapkája leesik, Zsuzsa!

A leány gépiesen helyreigazította a sapkáját, aztán elfogadta Orlay karját és szó nélkül ment vele.

Az utcán szembe találkoztak Simonnal, a ki izgatottan kereste a leányát. Mikor most meglátta, a mint lassu léptekkel, láthatólag nyugodtan jött barátja és a fiu társaságában, megkönnyebbülten lélegzett fel. És titokban megkövette az ő okos Zsuzsáját, a kit egy pillanatig attól féltett, hogy kárt talál tenni magában.

A Simonék háza ezután nagyon csendes ház lett. Még Agáta kisasszony is búcsút mondott Köllővárnak. Mióta biztosra vehette, hogy az ezredes sohasem fogja megérteni ama bizonyos, a kisasszony által javasolt *modus vivendi*t, titokban kinyújtotta tapogató csápjait széles ismeretsége körében, hogy a köllővári egyhangu házat szórakoztatóbb helylyel cserélje föl. Szereztek is neki társalkodónői állást egy sokleányu mágnáscsaládnál, mely éppen valami külföldi fürdőbe készült. Agáta kisasszony elfogadta az ajánlatot; elhatározására döntő befolyással volt az a körülmény, hogy főúri házhoz hívják. Az ezredesnek igen tetszetős alakban jelentette be lemondását.

— Uj misszió vár reám, mely alul nem vonhatom ki magamat. Egy a nemzettől félig elidegenedett főúri családot kell visszahódítanom a magyar hazának. Zsuzsánál már különben is befejez-

tem a missziómat. Az én vezetésem alatt kikerülte mindama zátonyokat, melyek egy magára hagyott leányt árvasága első idejében fenyegetnek . . .

Elhitte, a mit mondott, — ő mindent el tudott magával hitetni. Az ezredes úgy találta, hogy hálára van kötelezve Agátának. Nehéz napokat éltek át együtt, és ő bizony sokszor nem hagyhatta volna ott nyugodt lelkiismerettel a tűzhelyét, ha Agátát nem tudja a házban. Hálája jeléül pompás karpereczet ajándékozott a kisasszonynak.

Agáta előreküldte könyveit és ruháit, aztán megindultan mondott búcsút a háznak, hol az anyahelyettes kötelességeit végezte. A jól teljesített kötelesség lélekemelő tudata kísérte útjában.

A nyáron aztán Orlay Sándor is hosszabb időre otthagya a szülővárosát. Úgy esett, hogy a minisztériumban változás történt és a belügyminiszteri széket Orlaynak képviselőkori legbizalmasabb barátja foglalta el. Az új miniszter, erélyes felbuzdulásában, elsőbben is hozzálátott a vármegyei Augiasz-istállók kitakarításához, a vizsgálatok özönét zuditva a megszeppent árvaszékiek nyakába. Orlay vármegyéjében, hol a főispánt váratlanul nyugalomba küldték és a tisztviselőket tucatszámra felfüggesztették, valósággal anarkhikus állapotok kezdtek elharapózni.

A miniszter egy arra termett embert keresett, kit kormánybiztosi hatáskörrel ideiglenesen a vármegye élére állíthatna. Megemlékezett régi barátjáról. Tudta, hogy Orlay a vármegye legrégibb birtokos családjának sarja és hogy a társaságban mindenképpen jó alak. Azt is tudta róla, hogy nagyobb erély kifejtésére is képes, ha sikerül érdeklődését valamely ügy iránt felébreszteni. Nem valami politikai lángelme, de feltétlenül megbízható, tiszta jellemű és — a mi a fő! — bizonyára vak eszközzé válnék főlényes eszű barátja intéző kezében.

Orlay hiuságának hízelt a miniszter bizalma, de azért erősen habozott. Féltette nyugalját és kényelmes függetlenségét. Simon ezredes azonban egypár szóval rábirta a kormánybiztosság elfogadására.

— Feltétlenül el kell fogadnod! Legalább rendet csinálsz a vízszabályozási ügyekkel és a dédunokáink is áldani fognak érte... Az ember végre is nem azért él, hogy aludjék, hanem hogy csináljon is valamit!

Orlay tehát kormánybiztos lett.

Eleinte inkább csak köllővári kastélyából intézte az ügyeket, aztán belemelegedett a munkába, reá is unt az örökös ide-odautazgatásra, és áttette

lakását a vármegye székhelyére. E különben is szükséges lépésre egy nem hivatalos ok is készítette: Simon Zsuzsa. A tavaszi események óta nem kételkedett abban, hogy Zsuzsa előbb-utóbb az övé lesz. Úgy gondolta, hogy idő kérdése az csak. Időt kell neki engedni, hogy feledjen; ha aztán megérett arra, hogy megértse egy komoly férfi szerelmét, nem fogja visszautasítani Orlay kezét. Hogy sikerülhet-e neki, Zsuzsa szívét újból szenvedélyes szerelemre lobbantani, arra nem is gondolt. Nem bízott magában annyira, de bizonyos előítélettel is volt az ugynevezett szenvedélyes szerelmek iránt. Beérné ő annyival is, ha a bájos gyermek megokosodnék s a viszonyok helyes mérlegelésével, józan fővel és meleg szívvel nyujtaná neki kezét örök frigyre. A szerelemről ráérnének beszélni a házasság után is. És hogy ilyen házasság legyen Zsuzsa kis tragédiájának nyárspolgáriás befejezése: arra sok körülmény működik közre. A köllővári magány és a folytonos, bizalmas együttlét a szomszédal, — a leánynak Bandi iránt érzett anyai gyöngédsége, — a vármegyei szóbeszéd, mely már régesrégén egymásnak szánta őket: mindez száz finom szállal fonja őket körül, lassan, de biztosan egymáshoz vonzza, egymásra utalja őket.

A feledés egyelőre nagyon lassan ment Zsuzsánál. Nem említette a történeteket soha, de nagyon meglátszott rajta, hogy a lelke kétségbeesetten vergődik a reászakadt szerencsétlenség sulya alatt. Hónapokon át, egészen a nyár közepéig, különös áloméletet folytatott: a lelke elmerült az apathikus lemondásba; abban élt, és a köznapias élet nesze értelmetlen zsongásként hatolt a fülébe. E bántó zaj ellenében keserű zárkozottsággal akart védekezni.

Az ezredes növekedő aggodalommal figyelt leányára. Mivé lett, milyen idegen lett hozzá az ő hetyke, becsületes Zsuzsája!

Esténként néha órákon át is szó nélkül elültek a kerti pavillonban. A leány, mintha megfeledkeznék apja jelenlétéről, mellén összefont karokkal, sötét kétségbeeséssel bámult a kerti lámpa körül röpködő éjjeli pillangókra. Meglátszott rajta, hogy örökösen valami megoldhatatlan problémával viaskodik, mely egyhanguságával elkábitja szegény, elgyötört agyát.

Simon ezredes egyszer aztán megsokallta ezt a néma gyötrődést. Elnézte a leányát, a ki most annyira idegen volt hozzá, és keserűen fakadt ki:

— Hej, — nem vagy te már az én régi Zsuzsám!

A leány szomorúan rázta a fejét és megdöbentően száraz hangon mondta:

— Nem, — nem vagyok már a te régi Zsuzsád.

A mérték betelt. Az ezredesnek a fejébe szökött forró vére. Felugrott a helyéről, megragadta a leány két vállát és szinte brutálisan kapta magához:

— Zsuzsa! Gyermek! Mit mondtál?

A leány majd elfulladt a hatalmas karok nyomása alatt, de azért szeretettel simult atyja vállára. Simogatta az ezredes bronzszínű nyakát és jól esett neki, hogy egyszer megint sirni tud.

— Apám, jó volna meghalni.

Hanem e naptól kezdve mégis úgy érezték mindketten, mintha újból megtalálták volna egymást. Zsuzsa megdöbbenve ismerte föl fájdalmának önző voltát és megértette, hogy mit parancsol neki a kötelesség. Kötelessége az atyjának élni. Kötelessége, hogy mind a sirig némán és egyedül hunczolja az ólomsúlyu hazugságot.

Az atyjától örökölt szívós életerő lassan, de biztosan rést tört a lelkére nehezedő fekete felhőn...

Ekkoriban történt, hogy Orlay a vármegye székhelyére készült és utolsó nap még ellátogatott

Simonékhoz. Úgy tudta, hogy ért némileg ahhoz, a mit a nő lélektanának szokás nevezni, és abban bizott, hogy a hosszabb elválás segítségére lesz terveinek. A kit az ember mindennap lát, bizalmas együttlétben, mint egy családtagot, azzal szemben nehezebben találja meg a barátságtól a szerelemhez vezető átmenetet.

Zsuzsa kissé elszomorodott, mikor meghalotta, hogy Orlay oly hosszú időre lesz távol. A biztosság jóleső érzete fogta el mindig, valahányszor ez örökké nyugodt ember társaságában tudta magát, ki minden komorsága mellett is néha gyöngéd tudott hozzá lenni, mint az édes anyja.

— Sajnál egy kissé? kérdezte a szomszéd mosolyogva.

— Magát nem, csak magunkat. Elhagyatottak leszünk a télen... De Bandi itt marad?

— Itt marad az új tanítójával.

Az ezredes kifejtette barátja előtt az ármentesítési terveit. E tervek mind a köllővári csatorna gyors kiépítése mellett kardoskodtak. Az utcza-sarkig mentek, aztán búcsút mondtak egymásnak.

— Isten áldja meg, Zsuzska, mondta Orlay. Legyen jó, és ha sokáig nem is látjuk egymást, azért nem szabad rólam megfeledkeznie.

— Mit beszél? Előre tudom, hogy a télen majd mindennap emlegetjük. Ugy-e, papa?

Az őszszel, főleg kukoriczafosztás idején, Orlay eljött még egypárszor Köllővárra, a télen már egyszer sem jött. Bandit, ha megkivánta, úgy hozatta maga után a székvárosba. Hanem annál többet járt a kormánybiztos után Simon ezredes.

Az ezredesnek ugyanis egy ötlete támadt. Egészen magától jött, mikor egy őszi délután sokáig könyökölt a sertésöl falán és az e czélra szolgáló léczdarabbal gyöngéden vakarta hájas kedveltjei fületövét. Ekkor jutott eszébe, hogy gazdasági kiállítást kellene rendezni a várme-gyében. A kiállítást, mely a tavasszal létre is jött és mely a polgármesternek királyi tanácsosságot, féltuczat emberfiának pedig érdemjelet eredményezett, alapjában véve a Simon-féle hizók ked-veért rendezték. A rőfögő koloszsusokat hirtől ismerte a fél ország gazdaközönsége. Az emberek hittek bennük és emlegették is őket, — de csak olyanformán, mint a lidércznyomást szokás emle-getni: azért még szemtől-szembe senki sem látta. Az ezredes sertései nem akarták a mécesüket to-vább is véka alá rejteni. Az ezredes sertései eget kértek.

Simon szokott erélyével fogta meg a dolog végét.

Sorra járta a megyei birtokosokat, a malmokat és gyáratokat. Izgatott és kapacitált, és mikor végre tervével a törvényhatóság közgyűlése elé lépett, indítványát — mint a vármegyei hirlap konstatálta — „a negyvennyolczas honvédelmi törvények tárgyalása óta nem tapasztalt közlelkesedéssel“ fogadták.

Elnöknek, persze, a vármegye hatalmasát választották meg, a kormánybiztost. Ő reá bízta, hogy nyerve meg pártfogónak a minisztert, a mi nem bizonyult nehéz feladatnak.

Mikor az előkészítő bizottság összeült, hogy megkezdje a munkálatokat, kitűnt, hogy alig van már mit előkészítenie. Simon már megcsinált mindent.

Simon kikereste a kiállítás helyét, elrendezte az egyes pavillonokat, megrajzolta már a kiállítási terület madártávlati képét is. Sőt a villamos világítás olcsó berendezése céljából is alkudozásokat folytatott.

Megtett mindent a kiállítás érdekében, hanem a bizottságba semmi áron nem akart belépni, bármint kérték is. Szerénységének megint a hizók adhatták

meg a magyarázatát. A bizottsági tagok jószága nem pályázhatott semmi díjra, az ezredes hizói pedig egy csepp hajlandóságot nem éreztek magukban, hogy lemondjanak az őket megillető nagy disz-oklevélről.

Május elsején megnyílt a kiállítás. A miniszter bevonulása a fellobogózott városba diadalmenet számba mehetett, a falvakról beözönlött birtokosok csengő négyesei, a kongresszust tartó tűzoltók, énekesek és méhészek tömege mozgalmas életet hozott a városba.

Verőfényes, tavaszi reggel volt, mikor a miniszter, a kiállítási területté átalakított népliget óriás fái alatt, komoly arczczal hallgatta az elnök-kormánybiztos szónoklatát. Orlay diszruhában volt és a vármegye asszonynépe, mely különben is élénk érdeklődéssel viselkedett a fiatal kormánybiztos személye iránt, ama véleményének adott kifejezést, hogy Orlaynak tulajdonképpen mindig attillásan, kardosan kellene járnia. Így sokkal délczegebb.

A miniszter válaszolt, Orlay pedig ráért szemét a zászlós dobogó körül szorongó tömegben körüljárni. Egyszerre meglátta a miniszter háta mögött azt,

a kit keresett: Simon ezredest. Az ezredes, egy fejjel kimagasodva a szomszédjai közül, a jókedvtől sugárzó arczczal, szeretettel hunyorított barátjára, mintha azt akarná mondani: Ezt ugyan jól csináltuk, mi ketten! A karjára támaszkodva, hatalmas termetén felkuszva, mint a futóbokor a karón, állott Zsuzsa, piros csipkekalappal a fején, fehér nyári ruhában.

A szertartás véget ért, az embertömeg hullámai összekavarodtak, elnyelve a piros csipkekalapot, Orlay pedig végigkalauzolta a minisztert a megnyílt pavillonokon. A sokat elfoglalt miniszter ebéd után rögtön visszautazott külön vonatán a fővárosba, Orlay pedig sietett megszabadulni diszruhájától, aztán megint kihajtatott a kiállításba.

Bejárt egypár pavillont, növekedő türelmetlenséggel keresve Simonékat, jó ideig eredmény nélkül. Egyszerre eszébe jutottak a hízók, — az ezredes bizonyára ott lesz... Tényleg ott állott a sárgára mázoltól előtt, uri- és parasztgazdákból álló tekintélyes számú bámuló között, a valódi érdemet jellemző öntudatos szerénységgel fogadva a szerencsekívánságokat. A hízók fényes diadalt arattak. A gazdák ámulva, szinte ijedten nézték a kolosszusokat és megszeppenülten gondoltak a saját ólaikban rőfögő

agarakra. Oh, a Simon-féle hízók nem is voltak talán sertések, hanem vizilovak... Mit, vizilovak? elefántok! — Simon pedig fáradhatatlan buzgalommal magyarázta el a szűrös gazdáknak hízói családfáját, részletesen ismertette a fajkeresztezés minden mozzanatát, mely e megdöbbentően hájas eredményhez vezetett. Később már meg-megvárta, míg többen összeverődtek, és csak aztán kezdte reá újból egész mondatokat ismételgetve, mint a muzeumi ör.

Egypár lépésnyire tőle állott Zsuzsa, unalmában egy boxba zárt csikó orrát simogatva. Mikor az ezredes kezét fogott barátjával, a leány is megfordult.

— Orlay!

A szomszéd meglepetten nézte a leányt. Nem tudta hamarjában, hogy ő maga áll-e a viszontlátás örömének hatása alatt, vagy tényleg a leány változott-e meg annyira; úgy találta, hogy Zsuzsa rövid félesztendő alatt szépséggé fejlődött. Erősen megnőtt, vállban szélesebb, derékban karcsúbb lett. A fehér ruha tökéletes ránczokban simult felséges természetéhez, a nagy, piros csipkekalap, a kezdetleges kiállítási bódé felső világítása mellett, bűvös fénynyel folyta körül az arczát. A feje tartása nem volt már oly fiús és merész, mint régente, de arczát

most valami nőies, megindítóan szelid kifejezés tette bájoszá.

— Régóta nem járt Köllőváron, mondta a leány.

Orlay előhozta a sok dolgát, aztán megkérdezte tőle, hogy látta-e már a kiállítást. Zsuzsa nem látott még semmit, csak a hízókat. Az ezredes most se tágitott volna szívesen az ól mellől. Fenékgig ki akarta üríteni a dicsőség kelyhét, — és a kíváncsi emberek éppen csapatszámra tódultak a bódéba.

— Menjünk ketten, indítványozta Orlay.

Belevegýültek a fel-alá hullámzó sokaságba és sorra járták a pavillonokat. A kiállítók némelyike megismerte a szekrények körül tolongó tömegben a kormánybiztost és lojális buzgalommal sietett neki helyet csinálni. Zsuzsa pedig, az utólag befogadott ipari osztályban, hívó arczczal bámulta meg a szappan piramisokat, a Szent István-koronával ékesített csizmákat és az „Éljen a haza!” feliratu díófa-hordókat.

Később, mikor a téren katonazene kezdett játszani, letelepedtek ketten egy padra. A leány megjelenése jókora feltűnést keltett a sétáló közönség körében. Simonék visszavonultan éltek félre-

eső fészükben, és a birtokos családok legnagyobb része csak hirből ismerte Simon Zsuzsát. Tudták, hogy van az ezredesnek Köllőváron egy helyes kis leánya, kit — úgy beszéltek — Orlay Sándornak szánt, és most meglepetten tapasztalták, hogy a köllővári magányban kinyílt kis palánta a vármegye legszebb rózsaszála. A kíváncsi vidékiek csapat-számra sétáltak el a pad előtt, Zsuzsa pedig azon vette magát észre, hogy ő az általános figyelem központja. Az emberek kíváncsisága egy kissé zavarba hozta, bár, úgy lehet, hízelt is leányos hiúságának. Hogy zavarát palástolja, piros kalapja alól állandóan Orlayra nézett, köllővári ujságokat mesélve neki.

Később rájuk talált Simon. Fáradt volt, a sok beszéd-től berekedt, de kitörő jókedvében volt. Gyors pillantást vetett Zsuzsára, ki gondtalanul fecsgett Orlayval, — sok rábeszélésébe került, míg reá tudta venni a leányt, hogy elkísérje a székvárosba, de Zsuzsa most oly nyugodtnak és boldognak látszott, mint esztendő óta egyszer sem.

Oh, most már jól indul minden! Mindig tudta Simon, hogy semmiféle tél nem tarthat el örökké, egyszer csak kitavaszkodik megint . . .

Este a kiállítók bankettje volt. Az asztalfőn,

persze, az elnök-kormánybiztos ült. Nők is voltak a lakomán, és Zsuzsa az utolsó pillanatban belenyugodott, hogy őt is elviszik. Simonék a sokágu asztal egyik sarkát foglalták le maguknak. Az ezredes délután elfogta a köllővári papot és a doktort és most odaültette őket magához. A papot Zsuzsa mellé, hogy kurizáljon neki, a doktort meg magához, hogy koczingtasson vele. A doktornak nehéz sora lesz, mert Simon ezredes ur ma görbe estét akar csinálni.

Mikor a hivatalos felkészöntők véget értek, az elnök ott hagyta az asztalfőt és a földiehez telepedett. A pap átengedte neki a helyét, a doktor pedig pezsgőt töltött a poharába.

— Ma görbe estét csinálunk, mondta Simon.

Aztán odaintette maga mögé a czigányprimást.

— Hogy is van az a nóta? A kis leányom nótája?

Csak azért is: dongó.

Az állatkiállítást harmadnapra berekesztették és a díjosztás meghozta a Simon-féle hizóknak a várva-várt diszoklevelet. Ezt az írást Simon széles aranykeretbe foglaltatta és felfüggesztette a kam-póra, melyet sajátkezüleg ütött köllővári írószobája falába.

A kiállítás, különböző időszaki kiállításokkal tarkítva, még május végeig maradt nyitva, az ezredesék pedig egy álló hétig ott mulattak a székvárosban. A nap javarészét a népliget pavillonjai közt töltötték, mely, miután az első kíváncsiság lelohadt, lassankint a vármegyei uri nép állandó mulatóhelyévé alakult át.

Erre a nyolcz napra Zsuzsa később úgy emlékezett vissza, mint derűs, tavaszi álomra. Pedig nem történt semmi különös, csak jártak-keltek a hársfák alatt, hallgatták a zenét és nézték az embereket meg a szappan-piramisokat. De mikor ez a szokatlan semmivézés, a puhán csapongó tavaszi levegőben, melynek ibolya-illatába belevegyült a friss fa és a cserzett bőr szaga, olyan ki mondhatatlan édes volt!

Esténként sokáig elültek a villamos lámpák fehér fényében, a kiállítási vendéglő óriás hársfái alatt. Egy pár vármegyei ur alkotta az udvarukat, többnyire idősebb urak, az ezredes és a kormánybiztos kedves emberei. Zsuzsa, mint a társaság egyetlen nőtagja, az asztal fején ült, mellette Orlay Bandi, kit apja egy pár napra elhozott Kőllő-várról.

Az öreg urak, persze, mind rajongtak

Zsuzsáért, és a mi apróságot meg csecsebecsét a kiállításon találtak, azt megvették neki.

Az ezredes is mondta a barátjának, Orlay maga is tapasztalta, hogy a Zsuzsa kedélyén már alig látszik nyoma a szerelmi bánatnak. Sőt a mióta a kiállításon mulatott, valami jókedvű reakció kerítette hatalmába. Az ő csodálatosan egészséges, önmagát gyorsan regeneráló életereje láthatólag teljes diadalt aratott. Eleinte nem akart, később már akarva se tudott volna a történetekre gondolni. Az a fekete felhő, mely olyan sokáig nehezedett a vivódó lelkére, magától szétfoszlott; most még csak egy halvány köddarab szürkült valahol a belső horizontján, mint a lezajlott vihar muló emléke. Nemsokára az is szétfoszlik majd a mosolygó verőfényben. Zsuzsa egyszerűen elfelejtette az ő nagy baját, elfelejtette, miként csak aczélidegzetű emberek tudnak feledni. Megnőtt, átalakult, mássá lett. Az eszejárása ma más, mint régen volt, az életmódja, a munkája, a szórakozása is más. A szívében, a lelkében nem maradt meg semmi a régi dolgokból, — csak a fejében él még egy kínos visszaemlékezés, a melyhez azonban nincs sokkal több köze, mint valami rossz olvasmánynak vagy vad álomnak az emlékéhez.

Maga sem tudta, csak a szeme nedves csillogásán látszott, hogy szerelemre termett szive, melyben a Simonok forró vére lüktetett, a mint egészségesedik, megint telni kezd édes, tavaszi sejtelmekkel.

Talán különösen hangzik, de úgy volt, hogy Zsuzsa a szívében ott szánt helyet Orlaynak, a hol megboldogult édes anyja képét őrizte. A leányt, a ki egész alkotásánál fogva annyira szükségét érezte annak, hogy szeressen és hogy viszontszeressék, Orlay mellett mindig az a jóleső biztosság érzete fogta el, melyet a gyermek az édesanyja közelében érez. Ösztönszerűen érezte, hogy barátja gyöngéden szereti, és elkényeztetett gyermekek módjára szerette ezt a gyöngédséget meg-megnyilatkoztatni.

Este Orlay néha rászólt:

— Zsuzsa, vegye fel a kabátját.

— De mikor olyan melegem van!

— Mindig melege van. Azért csak vegye fel.

Fölvette és jól esett neki, ha egy pillanatig a nyakán érezte az Orlay segítő kezét.

Egyszer valami fennakadás esett a Simon gazdaságában és az ezredesnek fél napra át kellett hajtatnia Köllővárra. Zsuzsát nem akarta ok nélkül kocsiztatni és Orlaynak a gondjára bízta. Mikor

fölült a négyesére, apai lelkiismerete csak annyiban szólalt meg: — Szép pletyka lehetne belőle, ha az alispánné a nyelvére venné, — de estére már itt leszek.

Orlayt diákos jókedvvel töltötte el az a gondolat, hogy a leány félnapig az ő oltalma alatt áll. Erővel venni akart neki valamit, nyalánkságot vagy mást. Mikor egy pillanatra benéztek a virágkiállításba, az egyik kereskedő engedelmet kért Orlaytól, hogy a „méltóságos asszonynak“ csinos bokrétát nyujthasson át. Zsuzsa fülig pirulva fogadta a virágot, mikor pedig tovább mentek, rémült suttogással kérdezte kísérőjétől, hogy miért szólította őt a kereskedő méltóságos asszonynak.

— Azt hiszi, hogy a feleségem.

— Igaz! Maga méltóságos ur... Különben már apa feleségének is tartottak.

Orlay később elcsalta a leányt a pezsgős csarnok elé. Zsuzsa csak habozva követte.

— Nem tudom, illik-e...

— Fél apától?

— Hogy is ne! Apa magát annyira szereti, — magának mindent megenged. Különben menjünk, mert a mit maga tesz, az jól van téve.

Ivott egy pár cseppet, aztán minden látható ok nélkül elkomorodott. Orlay rászólt:

— Nem szabad így nézni, Zsuzsa! Ma jókedvűnek kell lennie!

Igen, ma jókedvű akart lenni. A leányban egy pillanatra megint felülkerekedett az ő régi hetykesége, mikor a poharával megérintette Orlay poharát.

— Adj' isten, — méltóságos uram!

Vacsorára az ezredes megjött Köllővárról és magával hozta Bandit is. Ugy is csak két napig tart már a mulatós élet, aztán hazamennek maguk is és hazaviszik a fiut. Zsuzsának egy óriás piros szegfűvirágot hozott; a virággal Iványi báró szaladt a kocsija után a szentiványi határban, hogy vigye el a leányának.

— Ritka szép virág . . .

Zsuzsa feltűzte; később pedig, mikor asztalhoz ültek, hiába kereste tányérján azt a kis ibolya-bokrétát, melyet Orlay minden este oda szokott tenni.

— Ma nem kapok ibolyát? kérdezte halkán.

— Hiszen már van virága, mondta Orlay. (Az ibolya-bokrétát oda tette a saját pohara mellé).

A leány sokáig figyelmesen nézte barátja arcát. Láthatólag gondolkozott valamin. Aztán megérthette Orlay kedvetlen pillantását, mely megmegakadt a keblén viruló szegfűn, mert később levette a virágot és gombostűvel odatűzte a Bandi

matróz-zekéjére. Jó ideig hiába várta az ibolyát, majd csendes könyörgéssel odaszólt Orlaynak:

— Most már adja ide.

Mikor két nap múlva hazamentek Köllővárra, a leány azt mondta barátjának:

— Ezentul már gyakrabban látom?

— Bizonyára. A kormánybiztosságnak különben is vége lesz nemsokára.

Vége az I. kötetnek.

MAGYAR DEKAMERON

100 magyar író, 100 elbeszélése.

Szerkesztette: HEVESI JÓZSEF.

A magyar Dekameron száz magyar élő írótól s tegyük hozzá száz jónevű írótól, kik egyenként is számot tesznek irodalmunkban, tartalmaz száz elbeszélést.

Száz magyar író! Bizonyára már maga e szám is imponál, de igazi becsét és értéket e gyűjteménynek az ad, hogy minden egyes elbeszélés irodalmi színvonalon áll, hogy minden író a nézete szerint legjobb, legkarakterisztikusabb elbeszélését adta a „Magyar Dekameron”-ba. A „Magyar Dekameron” az összes magyar elbeszélők legjobb műveit mutatja be hazai olvasó közönségünknek.

A „Magyar Dekameron” összesen öt kötetből áll:

Egy-egy kötet bolti ára füzve frt 1.50

Diszkötésben..... „ 2.40

Az öt kötet ára diszkötésben „ 10.—

A „Magyar Dekameron” öt kötetének a tartalma:

I. KÖTET.

Lipcesey, Az új tiszt
Herczeg F., Tacsó
Vértessy A., Becsület
Gyarmathyné, Egy boldog
asszony
Abonyi L., Megvan-e már a
csizma, János?
Rákosi V., Zónás atyafiak
Tábori R., Két torony

Jókai M., A talmi asszony
Szécsi F., A vőjelölt
Szabóné Nogáll Janka, Az
akácza
Tóth J., A temető kapujában
Beniczky B. L., Mercèdes
Lauka Gusztáv, Az eltévedt
csók
Gabányi Á., A tolvaj

Degré Alajos, Huszárosan
Murai Károly, Ő az oka

Bede Jób, Hazafelé
Kovács D., Mire felgyógyul

II. KÖTET.

Bródy S., A bölény
Madarassy L., A „Volna“
Borostyáni N., Az utolsó
toborzó
Gyalui F., A palotaőrök
Szabó S., Vadvirágok
Dóczy L., Gyilkos szerelem
Vértessy Gy., Lánczoldás
Ifj. Apáthy I., Nincs joga
szeretni
Gozsdu E., Nemes rozsda
Harmath L., Miért?

Kőrösi L., Korcsmárosnak
született Apollo
Porzolt K., Az út lefelé
Berczik Árpád, Egy pár
bouton
Fanghné Gyujtó I., Jucker-
asszony
Dzselil Efendi, A bölcsődal
Abonyi Á., Mire a lepke
aludni megy
B. Büttner L., Halottak éj-
jelen

III. KÖTET.

Iványi Ö., Hideg tűzhely
Kompolthy T., A mi öreg
zsidónk Szilveszter-éje
Gerő Ö., A béna
Vadnay K., A rendületlen
Ponori Thewrewk I., A het-
venedik születésnap
Csengey Gusztáv, Sylvia
kalandja
Kóbor T., India
Szabó Endre, Vándorló ura-
ság
Sikor M., Tigris ur vacso-
rát ad

Palotás F., Egy folta derűben
Adorján S., Sárika
Beöthy Zs., Az új család
Sziklay J., Nem lehetünk
egyenlők a világon
Kálnoki I., Örömhír a bör-
tönben
Kozma A., János bácsi
Bodnár Zs., Az ingyenélő
Beksics G.-né, Egy kisebb
lakásom földszinti bér-
lője. — Csak tréfa volt
Kabos E., Kis komédiások
Prém J., Az almás-szürke

IV. KÖTET.

Sebők Zs., A második Vi-
lágos
Scossa D., Az angyal
Szalóczy Bertalan, A perjesi
Laposról

Kisfaludy Atala, A nagy-
mama kukulája
Márkus József, Mikor Ámor
lakást keres
B. Büttner Julia, A rozsok közt

Bársony István, Egy sánta
lábról
Ambrozovics Dezső, Lidércz-
fény
Szépfaludi Ő. Ferencz, Bi-
zonyosan gróf lesz
Radó Antal, „Ut“ vagy „at“
Bodon József, Az árny
Gárdonyi Géza, A nagyapó.
Szomaházy I., A kis Ervin
Törös Tivadar, Férj az asz-
szony útján

Tóth Béla, Gül Baba
Kvassay Ede, Mások kocsi-
ján
Márkus Miksa, Mademoisel
Mouche
Petelei István, Árva Lotti
Ete (Reiner) Zsigmond, Vak
Laji
Futó Ferencz, Gyanu alatt
Békefy Antal, Pokol
Hermann Ottóné, Szedjünk
ibolyát

V. KÖTET.

Baksay Sándor, Recipe
Munkácsi Kálmán, A vörös
fonál
Péter Dénes, A legkisebb
Gonda Dezső, A takarodó
Kada Elek, A betű
Tolnai Lajos, Hát nem bá-
nom
Karczag Vilmos, Az anya
ifj. Virág Béla, A csendes
malom
Szomory Dezső, Az utolsó
percz
Szatmári Mór, A tánczmester
leánya
Kenedi Géza, Őszi párbaj
Mikszáth Kálmán, Szontágh
Pálné
Wohl Janka, Ignotus

Paál Árpád, Egy csésze
tea
Malonyay Dezső, Az utolsó
állomás felé
Milkó Izidor, Csók-történet
Justh Zsigmond, Leánynéző
Tutsek Anna, Téli mese
Jakab Ödön, A szerencsét-
len Csizsér Anikóról
Margitay Dezső, „Jó éjt,
édes Margit!“
Váradi Antal, Az utolsó ka-
land
Kövér Ilma, Hű feleség...
hitvány asszony
Siklósy József, Gőz és szikra
Hevesi József, Egy igazi
siker.

Minden kötet önálló egészet képez s természetesen kü-
lön is kapható.

Egy kötet ára füzve 1.50. — Diszkötésben 2 frt.

Kozma Andortól két új kötet.

Az egyik kötet címe »*Versek*«, a másiké »*Próza*«. Az előbbi Kozma Andornak *nem politikai és nem aktuális* költeményeit tartalmazza. Az utóbbiban a költő prózában írt elbeszélései legjavát mutatjuk be.

Dóczi Lajos, a ki Kozma Andornak »A tegnap és a ma« című, 4 évvel ezelőtt kiadásunkban megjelent könyvéhez előszót írt, többek között ezt is mondja:

»Két dolog van e könyvben, mely ritkaságnál fogva érdemessé teszi arra, hogy kinyomassék és hogy a közönség felkarolja: egyik a klasszicitásig tiszta forma, másik a gyönyörű ész, erős és tiszta érzélemmel párosulva, mely majd a legelkelőbb pathosz, majd a legkedvesebb humor hangján nyilatkozik.« A költőt, kiről egy másik költő így nyilatkozik, s a kiről a kritika és a közvélemény épp ily kedvezően ítél, nem szükséges bővebben ajánlanunk.

Egy-egy kötet ára füzve 1 forint 40. Diszkrétésben 2 forint

A két kötet egy diszkrétésben 3 forint.

ÉNEKEK ÉNEKE.

Lyrái történet 8 képen és prologgal. A bibliai eredetit szabadon feldolgozta:

MAKAI EMIL

a »Zsidó költők« szerzője és fordítója.

Salamon király örökszép szerelmi dalai, melyeknek átültetésével a világirodalom legkiválóbb alakjai foglalkoztak. Makai a bibliai költői prózáját versekben dolgozza fel és az egyes lyrái költemények összekötő fonala maga az idyll: Salamon a pásztor és Sulamith szerelmi története. Akármily távol esik tőlünk az eredeti, a tárgy minden időkre szól és örökre modern marad, a míg csak szeretnek a földön.

A kötet kis alakban, hazai művészek rajzaival, pompás kiállításban jelent meg.

Ára 1 forint 50 kr. — Diszkrétésben 2 forint 50 kr.

Beniczkyné-Bajza Lenke regényei.

Diszkiadás képekkel.

Nyomaveszett, két kötet frt 2.40	Saját kezébe, kötve frt —.50
Diszkiadásban „ 4.—	„Ő az“, két kötet kötve „ 1.—
Delila „ 1.20	A hegység tün- dére, két kötet kötve „ 1.—
Diszkiadásban „ 2.—	A vér, kötve „ —.50
Az anyajegy „ 1.20	A házasság titka „ 1.—
Diszkiadásban „ 2.—	
Egy szegényleány története „ 1.20	
Diszkiadásban „ 2.—	

Marlitt E. összes regényei.

Diszkiadás képekkel.

A vén kisasszony titka frt 2.—	Második feleség. . frt 2.—
Diszkiadásban „ 2.80	Diszkiadásban „ 2.80
Gizella grófnő. . . „ 2.40	Bagolyvár „ 2.—
Diszkiadásban „ 3.20	Diszkiadásban „ 2.80
A pusztai király- leány „ 2.40	A kereskedelmi ta- nácsos házában „ 2.40
Diszkiadásban „ 3.20	Diszkiadásban „ 3.20
Aranyos Erzsike . „ 2.—	A Schilling-ház . . „ 2.40
Diszkiadásban „ 2.80	Diszkiadásban „ 3.20
A 8 vaskos, igen diszes kiállítású kötet ára füzve frt 17.60	
Diszkiadásban „ 24.—	

Beniczkyné és Marlitt regényei füzetekben is megszerzhetők. — Az első füzetet, mely a megrendelési módokat is tartalmazza, minden hazai könyvkereskedés, éppen úgy aláírott könyvkiadóhivatal is kívánatra készséggel küldi meg mutatványul.

Singer és Wolfner, könyvkiadóhivatala, Budapest, Andrásy-út 10.

AZ ÉN UJSÁGOM

KÉPES HETI GYERMEKLAP.

Szerkeszti: PÓSA LAJOS.

— 6—12 évesek számára. —

Néhány szó Az én Ujságom-ról.

Az én Ujságom a legjobb, a legolcsóbb és a legelterjedtebb képes magyar gyermeklap. Szerkeszti Pósa Lajos.

Az én Ujságom tárháza a szebbnél szebb olvasmányoknak s méltó arra, hogy minden szüle, a ki csak teheti, járassa gyermekének. — Tanul belőle a gyermek minden szépet, jót, a mi a jövőjét megalapítja.

Az én Ujságom fejleszti a gyermekvilág izlését, gyönyörködteti, oktatja és tágitja ismeretkörét.

Az én Ujságom fáradhatatlan szerkesztője Pósa Lajos, a gyermekek Pósa bácsija, maga köré csoportosított minden tollforgató embert, a legnagyobbtól a legkisebbig. *Jókai*-tól kezdve munkatársa Az én Ujságomnak mindenki, a kinek az irodalomban neve van. Pósa bácsi utánozhatatlan, aranyos csengő-bongó verseiből, melyekért rajong a gyermek, minden számban van kettő három. S végül ott van minden számban 8—10 művészi kivitelű kép s gyakrabban színes műmelléklet.

Az én Ujságom naptárát, mely pompás színnyomatu borítékkal van ellátva s igen gazdag tartalmu, az új előfizetők ingyen kapják.

Az én Ujságom minden héten szombaton jelenik meg.

Előfizetési ár:

Negyed évre 1 frt, fél évre 2 frt, egész évre 4 frt.

Az előfizetési pénzek legczélszerűbben postautalványon a következő címre küldendők:

„Az én Ujságom“ kiadó-hivatalának

Budapest, Andrásy-út 10. szám.

Mutatványszámot ingyen küld a kiadó-hivatal.

A legjobb és a legolcsóbb magyar gyermekújság.

Budapest, 1898. majus 14-én.

Kiadási ára egész évre 4 frt. Félévre 3 frt.
Negyedévre 1 frt. Képes szám 10 kr.

IV. évfolyam. 20. szám.

10412 2576/98.

Hopp, cziczuskám, kis egér!

Hopp, cziczuskám, kis egér!
Erre szaladt egy székér.
Eger ült a székéren,
Szép tulipánlevelel.

"Tuli, tuli, tulipán!"
"Lili, lillem, mit kiedn!"
"Nem kiednök egyebet,
Csak azt a kis egere!"

Megfogtam a székéren,
A tulipánlevelel.
Fogtam én ezt magamnak,
Fogj, cziczuskám, magadnak!

Lajos bírsai.

Tessék mutatószámot kérni

AZ ÉN UJSÁGOM

kiadóhivatalából

Budapest, Andrássy-út 10.

VI. évfolyam.

Ára frt

A Pierre lelke, írta Ohnet György, reg. fordította Fái J. Béla	1.—
Almanach 1891-re, szerkeszti Mikszáth Kálmán	1.—
Curly egy színész története, írta Coleman John	—50
Rang és pénz, írta Beniczkyné Bajza Lenke	1.—
Művészbecsület, reg., írta Fenillet Octav ford. Tóth Béla	1.—
A havasok alján, elbeszélések, írta Gyarmathy Zsigáné	—50
A vasgyáros (A hámosos), reg., írta Ohnet György, ford. Fái J.	1.—
Isten hozzád szerelem, reg., írta Sernó Matild, ford. Tóth B.	1.—
Ideléné leánya, írta Mudrony Soma	1.—
Lázban, regény, írta Lindau Pál, ford. Tábori Róbert	—50
A hivek, regény, írta Tinscau Leon, ford. Fái J. Béla	—50

VII. évfolyam.

A gyűlölség adója, írta Ohnet György Reg. ford. Tóth Béla	1.—
Almanach 1892-re, szerkeszti Mikszáth Kálmán	1.—
Egy apáca története. Regény írta Verga G.	—50
Yerba Buena. Regény írta Bret Harte, Ford. Fái J. Béla	1.—
Elmult évekből. Elbeszélések írta Váradi Antal	—50
Veszedelemes bűbáj. Reg. írta Theuriet André. Ford. Tóth B.	1.—
A kegyencz Reg., írta Sudermann H. Ford. Tábori Róbertné.	1.—
Kis Hercegnő. Regény, írta Mrs. Hungerford. Ford. Fái J. B.	—50
A kiengesztelt átok. Regény, írta P. Szathmáry Károly	—50
A tilalom. Reg., írta Tinscau Leon. Fordította Fái J. Béla	1.—
A vér. Regény, írta Beniczkyné Bajza Lenke	—50

VIII. évfolyam.

Nimrod és társa. Regény, írta Ohnet György, ford. Tóth Béla	1.—
Almanach az 1893. évre. Szerk. Mikszáth Kálmán	1.—
Marina (Mr. Barnes of New-York.) Reg., írta Gunter A. C.	1.—
Nagy játék. Regény, írta Tábori Róbert	1.—
Hivatalos feleség. Írta Savage Richard Henry. Angol regény	—50
Téli rege. Regény írta Rákosi Viktor, (Sipulusz)	—50
A fogadalom. Írta Jeanne Schults. Ford. Fái J. Béla	—50
Anteusz. Eredeti regény, írta Werner Gyula	1.—
Titok. Regény, írta Charles Reade	1.—
Nyomor, írta Bródy Sándor. Elbeszélések	—50
Végzet, írta Louis Couperus. Dán regény. Fordította Ignotus	—50
Vénusz, olasz regény, írta Salvatore Farina	—50

IX. évfolyam.

Simon Zsuzsa, regény Hercegy Ferencz	1.—
Mikszáth Kálmán. Almanach az 1894. évre	1.—
Hét év multán. Regény, írta Delpit Albert	1.—
Mikszáth Kálmán. Egy kisebb regény	—50

Az „EGYETEMES REGÉNYTÁR”-ban

eddig megjelent 150 kötet, szerzők szerint

A B C rendben.

	évf.	köt.
Abonyi. Magduska öröksége, regény	II.	7-8
„ A „pénzes molnár” románcza.	IV.	12
Aldé. Az uri körökben.	I.	18
Beniczky. Saját kezébe, regény	I.	16
„ Ö az” regény	III.	1-2
„ A hegység tündére, regény	V.	1-2
„ Rang és pénz, regény	VI.	6-1
„ A vér.	VII.	18
Bolsgobey. A kek fátyol, regény.	I	7-8
Bret-Harte. Yerba Buena.	VII.	6-7
Bródy S. Emberek. Elbeszélések.	III.	17
„ Faust orvos.	V.	10
„ Nyomor	VIII.	26
Burnett F. H. „A kis lord”, regény.	IV.	16
Carmen Sylva. Tábori posta, „	II.	17-18
Cherbuliez. Holdenis Meta, „	III.	7-8
„ Miss Rovel „	V.	17-18
Coleman John. Curly egy színész története	VI.	5
Collins. „Nem!” regény	I.	13-14
Conway. Beatrice házassága, „	I.	4-5
„ Élő halott, „	II.	3-4
„ Paulina, „	V.	3-4
Couperus Louis. Végzet. Regény.	VIII.	17
Csiky Gergely. Az elvált asszony, regény	IV.	1-2
Daudet E. Az elítélt leánya	V.	13-14
Delpit A. A marquisné, regény	II.	13-14
„ Hét év múltán. Regény	VIII.	5-6
„ E. A hitetlen, „	III.	3-4
Dosztojevszkij. Fehér éjszakák, regény	III.	18
Eckstein. Violanta. „	I.	15
Farina Salvatore. Vénusz. Regény	VIII.	18
Feuillet. A halott, „	I.	9
„ Az özvegy. „	II.	6
„ Művészbecsület	VI.	8-9
Gonzales. Egy csontváz elbeszélése	I.	17
Groller. A tábornok ur fia, elbeszélés.	III.	10
Gunter A. C. Marina Mr. Barnes of New-York	VIII.	5-6
Gyarmathyné. A havasok alján	VI.	10
Haggard Rider. „Ö”, regény	IV.	3-4
Herczeg Ferencz. Fenn és lenn	V.	11-12
„ Simon Zsuzsa. Regény	VIII.	1-2
Heyse P. Felejtethetetlen szavak	V.	15
Hungerford Mrs. Kis hercegnő	VII.	14
Jókai M. A ki a szívét a homlokán hordja.	V.	16
Kazár. Lég és föld. Kitérőlt évek, két elbeszélés.	III.	9
„ „A szívárvány”, regény	IV.	15
Kövér Ilma. Damáz Margit.	VII.	18

	évf.	köt.
Letneff. Anjuta. Orosz regény	IV.	17-18
Lindau. Jung Helén, elbeszélés	II.	9
" Lázban, regény	VI.	17
Margitay. Megölt lelkek, regény	II.	5
Mikszáth. A lohinai fű, elbeszélés	I.	3
" A fészek regényei, elbeszélések	II.	16
" „Almanach 1888", 14 elbeszélés	III.	5-6
" „Almanach 1889-re",	IV.	5-6
" „Almanach 1890-re",	V.	5-6
" „Almanach 1891-re",	VI.	3-4
" „Almanach 1892-re",	VII.	3-4
" „Almanach 1893-ra",	VIII.	3-4
" „Almanach 1894-re",	IX.	3-4
Mudrony. Ildeiné leánya ered. reg.	VI.	15-16
Ohnet. A banya, regény	I.	1-2
" Lise Fleuron, regény	I.	10-11
" A Croix-Mort grófnök, regény	II.	1-2
" Sarah grófnő,	II.	10-11
" Akarat,	III.	11-12
" Rameau orvos	IV.	13-14
" Utolsó szerelem	V.	8-9
" A Pierre lelke	VI.	1-2
" A vasgyáros (hámosos)	VI.	11-12
" A gyűlölség adója	VII.	1-2
" Nimród és Társai.	VIII.	1-2
Ouida. A freskók, regény.	III.	15
Petelei. A fülemile, elbeszélés	I.	12
Rákosi Viktor. Téli rege	VIII.	10
Reade Charles. Titok	VIII.	14-15
Savage R. Henry. Hivatalos feleség	VIII.	9
Schultz Jeanne. A fogadalom	VIII.	11
Serao. Isten hozzád szerelem, olasz regény	VI.	13-14
Sudermann. A kegyencz	VII.	11-12
P. Szathmáry. Balassa Bálint, tört. regény.	II.	12
" A legszebb hercegnő, regény	III.	13-14
" A kiengesztelt átok.	VII.	15
Tábori Rób., Nagy játék	VIII.	7-8
Tarchetti. A szív küzdelmei	V.	7
Theuriet. Veszedelmes bűbáj	VII.	9-10
Tinseau Leon. A hivek, regény	VI.	18
" A tilalom	VII.	16-17
Tolnai. A jubilánsok, regény	I.	6
Turgenev. Első szerelem. Kipp-Kopp, elbesz.	II.	15
Uchard. Blaisot kisasszony, regény	III.	16
Várad Antal. Elmult évekből	VII.	8
Verga. Egy apácza története.	VII.	5
Welten. Egy éjszakára bezárva	I.	3
Werner. Szent-Mihály	IV.	9-10-11
Werner Gy. Antusz	VIII.	12-13
Zola Emile. Álom, regény	IV.	7-8

Egy-egy kötet ára csinos papiros vászonkötésben 50 kr.

Kapható minden könyvkereskedésben.

KÉPES GYERMEKLAP
❖ Szerkesztő: PÓSA LAJOS ❖

Megjelen minden vasárnap
Előfizetési ár:
Negyedévre 1 forint.
Mutatványszám kívánságra ingyen.

IX 1

Bereczeg Simon Esuza

